

Mendelova univerzita v Brně
Provozně ekonomická fakulta

Dopad sankcí Evropské unie na import zboží a služeb z Ruska

Bakalářská práce

**Vedoucí práce:
Mgr. Petr Koráb**

Vítězslav Horák

Brno 2015

Zadaní 1 str.

Zadaní 2 str.

Poděkování

Velice děkuji vedoucímu své bakalářské práce panu Mgr. Petru Korábovi, za cenné rady, připomínky, poznatky, ochotu a trpělivost při zpracování práce. Dále děkuji celé mé rodině a přátelům za jejich neutuchající podporu v dobách mých studií.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Dopad sankcí Evropské unie na import zboží a služeb z Ruska** vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. května 2015

Abstract

Horák, V. Impact of European Union sanctions on the import of goods and services from Russia. Bachelor thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2015.

This bachelor thesis explores the impact of European Union sanctions on the import of goods and services from Russia at the time of the Ukrainian crisis. The first part describes the development and course of political-military conflict in Ukraine, theories of sanctions and analysis of specific European Union sanctions. The main part of this paper examines the evolution of time series of import from Russia using linear regression and testing the presence of structural breaks during the implementation of sanctions by Chow test. In the main part of the paper, there are processed results of the Chow test and causes of structural breaks in the context of current economic situation. The conclusion summarizes the partial results, impact and effectiveness of sanctions.

Keywords

Sanctions, Ukrainian crisis, Germany, Netherlands, Czech republic, Poland, Slovakia, Hungary, import, IPP, Chow test, structural break

Abstrakt

Horák, V. Dopad sankcí Evropské unie na import zboží a služeb z Ruska. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Tato bakalářská práce se zabývá dopadem sankcí Evropské unie na import zboží a služeb z Ruska v čase ukrajinské krize. Úvodní část se zabývá popisem vzniku a průběhu politicky-vojenského konfliktu na Ukrajině, teorií sankcí a rozborem konkrétních sankcí EU. Hlavní část práce zkoumá vývoj časových řad importu z Ruska pomocí lineární regrese a testuje přítomnost strukturálních zlomů v období zavedení sankcí Chow testem. Dále jsou v hlavní části zpracovány výsledky Chow testu, příčiny strukturálních zlomů a v kontextu aktuálních ekonomických reálií. V závěru jsou shrnuty dílčí výsledky, dopady a účinnost sankcí.

Klíčová slova

Sankce, Ukrajinská krize, Německo, Nizozemsko, Česká republika, Polsko, Slovensko, Maďarsko, import, IPP, Chow test, strukturální zlom.

Obsah

1	Úvod	13
2	Cíl práce	15
3	Metodika	16
4	Literární rešerše	19
4.1	Vývoj politické krize na Ukrajině	19
4.1.1	Euromajdan	19
4.1.2	Krymská krize a anexe	20
4.1.3	Proruské nepokoje na východní Ukrajině	22
4.2	Teorie mezinárodní obchodní politiky a sankcí	26
4.2.1	Mezinárodní obchod a jeho nástroje	26
4.2.2	Možnosti uplatnění nástrojů v kontextu mezinárodních vztahů.....	28
4.2.3	Vymezení sankcí a důvody aplikace.....	29
4.2.4	Klasifikace sankcí	29
4.2.5	Ekonomické sankce a jejich efektivita	30
4.2.6	Cílené sankce.....	33
4.2.7	Zakotvení sankcí v legislativě EU	33
4.3	Sankce EU proti Rusku	35
4.3.1	Personální sankce	35
4.3.2	Ekonomické sankce	36
5	Praktická část	39
5.1	Analýza vývoje proměnných.....	39
5.2	Výsledky analýzy pro Německo	41
5.3	Výsledky analýzy pro Polsko	42
5.4	Výsledky analýzy pro Slovensko	44
5.5	Výsledky analýzy pro Nizozemsko	45
5.6	Výsledky analýzy pro Maďarsko	46
5.7	Výsledky analýzy pro Českou republiku	47

Obsah	12
6 Diskuze	48
7 Závěr	55
8 Literatura	57
9 Seznam tabulek	65
10 Seznam zkratk	66

1 Úvod

V listopadu 2013 neplánovaně odmítl ukrajinský prezident podepsat asociační dohodu s EU. Proti tomu začalo obyvatelstvo Kyjeva ostře protestovat na Náměstí Nezávislosti, později západní a střední část země, jelikož zde žije většina obyvatel ukrajinské národnosti s proevropským smýšlením. Naopak na východě je veliká koncentrace obyvatel ruské národnosti. Tato národnostní a ideová rozpolcenost později vyvolala občanský konflikt. Po vítězství proevropských proudů v Kyjevě, odstoupení prezidenta a ustanovení proevropské prozatímní vlády se začal bouřit Krym, region Doněck a Luhansk. Ozbrojenci hrubou silou uchvátili tamní úřady a vyhlásili vlastní republiky. Separatisté byli vždy dobře vycvičeni a ozbrojeni ruskou technikou, proto už od začátku bylo obviňováno Rusko z geografického rozšiřování a politického narušování suverénního státu. Na Krymu a v separatistických republikách proběhla referenda, jejichž výsledek potvrdil touhu po desintegraci a pozdějšího začlenění do Ruské federace. Rusko se oficiálně angažovalo pouze na Krymu, kam za účelem obrany ruského obyvatelstva vyslala armádu, uznala referendum a přičlenila ho do Ruské federace. Spojitost s rebelií v Doněcku a Luhansku vždy popřela a referenda neuznala. V reakci na anexi Krymu a podezření z podpory desintegrace východních regionů začala Evropská unie uvalovat na Rusko politické a ekonomické sankce.

Rusko bylo sankcionováno v několika vlnách – březnová, květnová, srpnová. První vlna sankcionovala převážně ukrajinské fyzické a právnické subjekty podezřelé z destabilizace Krymu. Druhá vlna obsahovala i subjekty ruské národnosti, které se měly určitým způsobem podílet na anexi. Dochází k postihu nejbližšího okruhu přátel prezidenta Vladimíra Putina. Jedná se o subjekty disponující obrovským majetkem, převážně o vlastníky některých ruských bank a těžebních společností. Personální sankce neměly znatelný účinek, proto se přistoupilo k ekonomickým sankcím na začátku srpna. Sankce postihují nejdůležitější odvětví ruské ekonomiky – těžbu a vývoz ropy. Největším firmám je zamezen přístup na americké a evropské finanční trhy a je zakázáno poskytovat jakoukoliv technologii potřebnou pro těžbu. Přístup na finanční trhy je odepřen i některým bankám, které jsou úzce napojené na ropné producenty. Banky nemohou získat dlouhodobý kapitál na finančním trhu a ty potom nerealizují investice do ropného průmyslu.

Vyhodnocení účinnosti těchto sankcí na ruskou ekonomiku komplikují vnější tržní jevy působící v období uvalení sankcí. Nejtvrdší úder Rusku zasadily ceny ropy, které klesly během 4 měsíců ze 100 USD za barel na 50 USD za barel. Snížený dolarový příjem snížil poptávku po domácí měně, navíc omezení hlavního příjmu Ruska a uvalení sankcí zdiskreditovaly celou ekonomiku v očích držitelů ruských aktiv, kteří začali rubl nabízet a poptávat jiné měny. Významná deprecie rublu a nutnost importu základních statků zvýšily inflaci o 5 %. Ruská centrální banka marně prováděla masivní devizovou intervenci a monetární restrikcí ve prospěch aprecie rublu. Sankce omezily významným subjektům ruské ekonomiky přístup k dlouhodobému financování, vzniká nápor na státní rozpočet a rezervní fondy jakožto zdroj saturace. Navíc geopolitické napětí podnítilo zvýšení výdajů na bezpečnost státu. Přičteme-li klesající trend výkonu ruské eko-

nomiky v posledních letech, nelze se divit vzniklé recesi, na kterou měly sankce pouze omezený vliv.

Tato bakalářská práce pojednává o dopadu sankcí uvalených Evropskou unií na Ruskou federaci. Zaměřuje se na vyhodnocení dopadu sankcí na objem ruského importu zboží a služeb do zemí Visegrádské skupiny, Německa a Nizozemska. Podstata bakalářské práce spočívá v empirické analýze časových řad importu z Ruska do daných zemí pomocí metody OLS a následného posouzení strukturální homogenity modelu. Zkoumané země jsou významným obchodním partnerem Ruska, celkem čtvrtina importu Ruska končí právě zde.

2 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je vyhodnotit dopad sankcí Evropské Unie na dovoz zboží a služeb z Ruska do zemí Visegrádské skupiny, Německa a Nizozemska.

Prvním dílčím cílem práce je identifikovat možný rozdíl v dopadech ekonomických sankcí vůči Rusku na import zboží do zemí Visegrádské skupiny, Německa a Nizozemska

3 Metodika

Práce zkoumá dopad sankcí Evropské Unie na dovoz zboží a služeb z Ruska do zemí Visegrádské skupiny, Německa a Nizozemska. Práce využívá metodu OLS. Model je postaven na datech importu z Ruska do určitých zemí EU. Dále využívá průmyslový index produkce (IPP), který byl ručně očištěn o inflaci pomocí indexu CPI a dvě časové dummy proměnné pro období, kdy byly zavedeny sankce. Časové řady importu z Ruska do zkoumaných zemí a IPP v podobě měsíčních pozorování jsou linearizovány pomocí přirozeného logaritmu, stacionarizovány pomocí 1. diference, podrobeny Chow testu.

Data importu pochází ze serveru Eurostat, jeho hodnoty jsou vedené v eurech a zahrnuje všechny obchodované statky a služby. Data průmyslového indexu produkce pochází ze serveru Eurostat, je plně agregovaný, očištěný o sezonní vlivy a o vlivy pracovního týdne. Při jeho výpočtu se z větší části vychází z tržeb za vlastní výrobky a služby přeceněné do stálých cen, v případě vybraných odvětví charakterizují vývoj odvětví fyzické objemy produkce výrobních reprezentantů. (Český statistický úřad, 2008) Časové dummy proměnné jsou aplikovány v okamžiku, kdy EU vydala oficiální prohlášení o platnosti sankcí. Informace o použitých datech shrnuje tabulka:

Tab. 1 Souhrnné informace o proměnných v modelu OLS

Proměnná	Transformace	Zdroj	Rozsah	Frekvence	Počet pozorování
Import z Ruska	1.diference logaritmizace	Eurostat	2010 M1 - 2014 M12	Měsíční	60
IPP	1.diference logaritmizace	Eurostat	2010 M1 - 2014 M12	Měsíční	60
Dummy Personální sankce		Evropská komise	(2010 M1 - 2014 M2) = 0 (2014 M3 - 2014 M12) = 1	Měsíční	60
Dummy Finanční sankce		Evropská komise	(2010 M1 - 2014 M7) = 0 (2014 M8 - 2014 M12) = 1	Měsíční	60

Výsledky ekonometrické analýzy mohou být zkresleny tržními jevy, které nastaly v období uvalení sankcí. Na začátku roku 2015 ruská ekonomika vstoupila do recese, které předcházel pád cen ropy, depreciace rublu, neúspěšná devizová intervence a odtok kapitálu. Práce předpokládá existenci nestability modelu v období zavedení sankcí. Existence nestability v časových řadách importu z Ruska indikuje významnou změnu, která je způsobena dopady sankcí a tržních vlivů na ruskou ekonomiku. (Cipra, 2013)

Nestabilita je vyšetřena Chow testem. V praxi nestabilita znamená, že model je příliš složitý na to, aby byl proložen jednou regresní křivkou. Od určitého časového okamžiku model vyžaduje rozdělení do samostatných segmentů, které využívají odlišné parametrické hodnoty. Princip testu spočívá v statistickém zkoumání odlišností příslušných dvou segmentů. Odlišnosti nemusí být statisticky významné, v takovém případě nestabi-

lita neexistuje a segmentace je zbytečná. Strukturální změna (zlom) může být nalezen instinktivně např. pohledem na průběh časové řady. Dále může být nalezen na základě známých jevů, které mohly ovlivnit zkoumaný systém. Příkladem mohou být finanční krize, burzovní krachy, účinnost zákona, změna cen strategických zdrojů, vojenské konflikty, zavedení společné měny atd. Pro nalezení okamžiku zlomu lze použít i CUSUM test. Obecně se strukturální zlom jeví tak, že v určitém časovém okamžiku se skokově mění směrnice trendu nebo jeho konstanta. Doporučuje se použít test v případě, že počet pozorování v segmentu T_1 (před změnou) a v segmentu T_2 (po změně) byl dostatečný pro tvorbu dvou samostatných modelů. (Cipra, 2013; Čížková, 2013)

Chow test je aplikován na model s jednou vysvětlovanou proměnnou (import z Ruska) a několika vysvětlujícími proměnnými. Import do dané země je závislý na domácí poptávce a ta obecně závisí na HDP. Místo HDP je použit průmyslový index produkce (IPP), jelikož hodnoty HDP nejsou dostupné v měsíčním pozorování. IPP je s HDP silně korelovaný, to z něj činí vhodnou zástupnou proměnnou. Druhou vysvětlující proměnnou je časová dummy proměnná, která odděluje období před zavedením a po zavedení ekonomických sankcí. Třetí proměnnou je rovněž časová dummy proměnná, tentokrát však uvažuje uvalení personálních sankcí na nejmocnější fyzické subjekty v Rusku. Jedná se o klasický lineární regresní model:

Import Ruska do země $X = \beta_0 + \beta_1 \text{ IPP země } X + \beta_2 \text{ Dummy pro ekonomické sankce} + \beta_3 \text{ Dummy pro personální sankce} + \varepsilon$,

kde

β_0 konstanta,
 $\beta_{1,2,3}$ koeficienty,
 ε rezidua.

Existence strukturální změny časovou řadu rozdělí na dva dílčí modely, počet pozorování n se rozdělí na dílčí n_1 (pozorování před změnou) a n_2 (pozorování po změně). U těchto modelů jsou vypočteny dílčí součty čtverců reziduí RSS_1 , RSS_2 . Pro aplikaci Chow testu je také nutné znát celkové RSS, tedy hodnotu součtu reziduálních čtverců bez pozdějšího rozdělení na dva dílčí modely. V případě neexistence strukturální změny platí vztah $RSS \cong RSS_1 + RSS_2$. (Cipra, 2013)

Testovací statistika Chow testu je následující: (Cipra, 2013; Čížková 2013)

$$F = \frac{RSS - (RSS_1 + RSS_2)}{RSS_1 + RSS_2} \frac{n - 2k}{k} \sim F(k, n - 2k)$$

kde

RSS_1 je součet čtverců reziduí odhad regresního modelu metodou OLS před strukturální změnou, tj. v období $t=1, \dots, n_1$

RSS_2 je součet čtverců reziduí odhad regresního modelu metodou OLS po strukturální změně, tj. v období $t= n_1+1, \dots, n$

k počet parametrů regresního modelu
n počet pozorování

Statistiku lze použít na následující hypotézu: (Cipra, 2013; Čížková 2013)

H_0 : „parametry se nezměnily“, nezamítáme, jestliže platí $F < F_\alpha(k, n - 2k)$

H_1 : „hypotéza H_0 neplatí“, jestliže platí $F \geq F_\alpha(k, n - 2k)$.

V případě, že nulovou hypotézu zamítneme na stanovené hladině významnosti, lze potvrdit existenci strukturálního zlomu (nestability modelu). Pokud nulovou hypotézu nezamítneme, model se chová stabilně, uvalení sankcí a tržní dopady na ruskou ekonomiku nezpůsobily strukturální zlom.

4 Literární rešerše

4.1 Vývoj politické krize na Ukrajině

4.1.1 Euromajdan

Počátek ukrajinské krize lze datovat od 21. listopadu 2013, kdy ukrajinský parlament pozastavil projednávání zákonů, které byly nutnou podmínkou podpisu asociační dohody Ukrajiny s EU. Konkrétně se jednalo o zákony, které by umožnily vězněné Julii Tymošenkové vycestovat do zemí EU za účelem léčení. Tyto zákony nezískaly potřebnou nadpoloviční většinu, jelikož se proti nim postavilo nejsilnější politické uskupení Strana regionů, která disponuje 187 z celkových 450 křesel. Členem této strany je největší politický rival Tymošenkové – tehdejší prezident Viktor Janukovyč. Opoziční strany obvinily prezidenta, že z důvodu osobní msty brání integraci do EU. Janukovyč obvinění popřel a vyzdvihl ekonomická úskalí integrace. Zejména připomněl, že není kvantifikována ztráta a následná kompenzace ze strany EU, kterou způsobí omezení ekonomické spolupráce s Ruskem a zvláště zamítnutí členství v Celní unii tvořenou Ruskem, Běloruskem a Kazachstánem. (Kejlová, 2013) V noci začaly první demonstrace, kdy se na náměstí Nezávislosti v Kyjevě sešlo 2000 demonstrantů. Tímto začíná vlna protestů – tzv. Euromajdan. (Brennan, 2013)

Počet demonstrantů se začal zvyšovat, ale až od 24. listopadu 2013 můžeme hovořit o organizovaných protestech. Organizaci měly pod záštitou hlavně ukrajinské opoziční strany. V Kyjevě protesty čítaly téměř 200 000 účastníků, menší protesty začaly i v ostatních městech Ukrajiny. Hlavním požadavkem bylo podepsání asociační dohody v rámci konání Východního summitu ve Vilnius, radikálnější demonstranti požadovali impeachment. (Balmforth, 2013) Ve dnech 28. 11. 2013 – 29. 11. 2013 se uskutečnil zmíněný summit, kde asociační dohoda nebyla podepsána. Tato skutečnost zosťila původně pokojné demonstrace a vyvrcholením bylo několik střetů demonstrantů s bezpečnostními složkami, které Evropský parlament označil jako brutální a nepřiměřené povaze demonstrace. (Evropský parlament, 2013)

V polovině ledna byly přijaty zákony, které omezovaly právo shromažďování, demonstrace a opoziční politické aktivity byly postaveny mimo zákon. Toto legislativní opatření bylo rovněž odsouzeno orgány EU, jelikož omezuje základní lidská práva, nepřispívá k ukončení demonstrací a pouze rozšiřuje represivní nástroje. (BBC, 2014) Prezident Janukovyč nabídl za zavřenými dveřmi předákům opozičních stran participaci ve vládě, kteří to striktně odmítli. Dle jejich názoru se pokouší Janukovyč hlavně roztříštit opozici, proto požadovali odstoupení prezidenta, nové prezidentské a parlamentní volby. Dne 28. 1. 2014 přijal prezident demisi kabinetu premiéra Mykoly Azarova a rovněž byly zrušeny kontroverzní lednové zákony. (Demise vlády přijata, 2014)

Únor se nesl v duchu eskalace násilí. Došlo například k pokusům obsadit parlament či radnici, které si vyžádaly 26 mrtvých a přes 250 těžce zraněných. Tyto události napomohly přivést prezidenta Janukovyče k jednacímu stolu. (Milníky krize, 2014)

Dne 21. 2. 2014 byla podepsána dohoda mezi opozicí, ukrajinským prezidentem a vládou. Všechny strany se v ní zavazují k předčasným prezidentským a parlamentním

volbám. Rovněž má vejít v platnost ústava z roku 2004, která způsobuje omezení prezidentských pravomocí ve prospěch parlamentu. Opozice v tomto případě nebyla jednotná a radikálnější proudy požadovaly okamžitou rezignaci prezidenta. (Dohoda s opozicí, 2014) Následující den ukrajinský parlament schválil sesazení Janukovyče a splnil tak požadavky Majdanu, podle kterého je právě on zodpovědný za vzniklou situaci a za vyhrocené demonstrace. Sám prezident označil tento akt za státní převrat, odmítl ustoupit a obvinil radikální demonstranty z přílišného ovlivňování činnosti parlamentu pomocí výhrůzek. (Janukovyč neodejde, 2014)

Den poté byl Oleksandr Turčynov ustanoven předsedou parlamentu a rovněž převzal prezidentské pravomoci. Přislíbil proevropskou orientaci až do květnových prezidentských voleb. Ten den byla odhlasována ztráta platnosti jazykového zákona, jenž povoloval cizí jazyk jako oficiální, pokud v oblasti žije nad 10 % dané národnostní menšiny. Převážně se zákon dotýkal ruskojazyčného obyvatelstva na východě Ukrajiny a byl důkazem o Janukovyčově proruské orientaci. (Nový šéf parlamentu, 2014)

4.1.2 Krymská krize a anexe

„Nikdo a nic nezastaví Rusko na cestě k posilování demokracie a zajišťování dodržování lidských práv a svobod.“

Vladimir Vladimirovič Putin

Poloostrov Krym byl původně ruským územím, jež bylo roku 1954 darováno Ukrajinské SSR. V únoru roku 1991 byla po referendu ustanovená Krymská ASSR. Po osamostatnění Ukrajiny se začaly objevovat proruské tendence, vyvrcholením bylo vyhlášení aktu nezávislosti na Ukrajině krymským parlamentem. Ukrajinská vláda akt neuznala a pod nátlakem Krym svých snah zanechal. Roku 1994 bylo podepsáno mocnostmi Budapešťské memorandum a Krym se tak stal oficiálně územím Ukrajiny. Jako autonomní republika si však zanechal suverenitu v řízení hospodářství, obchodu, sociální a zahraniční politice. Krym má rovněž vlastní exekutivu, legislativu a judikaturu, byť omezenou ukrajinskou ústavou. Na tomto území žije více jak 65 % obyvatel ruské orientace. (Strašíková, 2014)

Situace na Krymu se začala vyostřovat v poslední třetině února, kdy byla omezena pravomoc prezidenta Janukovyče, došlo k nárůstu proevropských tendencí a ztráty platnosti jazykového zákona. Krymský parlament nevyloučil možnost odtržení od Ukrajiny a možného připojení k Rusku. (Kam dál na Ukrajině, 2014)

27. 2. 2014 došlo k obsazení krymského parlamentu a vlády proruskými ozbrojenci, čímž byla protiústavně svržena celá vláda. Novým premiérem se stal Sergej Aksjonov, který ihned požádal o pomoc Rusko v otázkách politické konsolidace poloostrova. (Prentice, 2014)

Ruská vláda zahájila kontrolu bojeschopnosti na západní Ukrajině a začala letecky monitorovat oblast pohraničí. Ozbrojenci další den obsadili strategická letiště a částečně začali monitorovat Sevastopol a Simferopol. Jsou to muži v uniformách bez insignií se zbraněmi ruské armády, sami sebe označují jako proruskou milici a “uvědomělý krymský lid“. Ukrajinská média tvrdí, že se jedná o ruskou armádu, převážně o posádku ruské černomořské flotily, která kotví v Sevastopolu podle platné smlouvy. Následně bylo

viděno několik ruských vrtulníků a letadel, které údajně dle agentury Ukrinform, převážely 2000 ruských vojáků a vojenský materiál. (Moskva posílá vojáky na Krym, 2014)

O několik dní později se na Krymu nalézají zhruba 16 000 ruských vojáků. Personálně posilují krymské vojenské základny, hlídají správní budovy a Kerčský terminál. Nijak nenarušují dění ve městě a od akcí ozbrojenců se distancují. Ukrajinská vláda vyhlašuje mobilizaci. Dle Putina je veškerý pohyb vojsk v souladu s černomořskou vojenskou smlouvou¹, ruské jednotky jsou zde jako ochrana flotily, vojenských základen a obyvatel před ultranacionalisty. Rovněž popírá spojitost mezi ruskou armádou a proruskými ozbrojenci. Dochází k masové dezerci ukrajinských vojáků. Policejní složky, které nejsou loajální vládě Aksjonova, jsou postaveni mimo službu. (Ultimátum, 2014)

Dne 5. 3. Ukrajinský prezident Turčinov zamítl podpis zrušení jazykového zákona a prozatímní premiér Jačenuk nabízí vypracování zákona o autonomii. Krymská vláda tuto snahu odmítá, současnou vládu označuje za revoluční, fašistickou a nedemokratickou. O autonomii může být rozhodnuto pouze referendem. (Kyjev nabízí autonomii, 2014) Posléze se krymský parlament jednohlasně vyslovil pro odtržení od Ukrajiny a připojení k Rusku. Bylo vyhlášeno referendum na 16. března, které má potvrdit rozhodnutí parlamentu. Samozřejmě tento akt Kyjev ani celý západní svět neuznává. Ruští vojáci byli uznáni jako právoplatná ozbrojená síla, naopak ukrajinská armáda se stala okupanty. (Carbonnel, Baker, 2014) Začíná období izolacionismu, kdy jsou u severních hranic Krymu umísťovány minová pole a hraniční sloupy neoznačenými ozbrojenci. (Žaloba na Rusko, 2014) Během necelých dvou týdnů jsou odpojeny všechny ukrajinské veřejnoprávní televize, obsazovány ukrajinské základny, nastává blokáda ukrajinské flotily a hovory o jejím znárodnění, rušeny lety směr Krym – Kyjev a dokonce ruská armáda vystoupí z krymského území na Ukrajinu za účelem ochrany plynové stanice. (Vojáci mimo Krym, 2014)

Parlament Autonomní republiky Krym 11. 3. vydal deklaraci nezávislosti a prohlásil se za Krymskou republiku. Ruský parlament začíná projednávat zákon, který by umožnil snadné přičlenění Krymské republiky. Mnohem větší nevoli budí blížící se referendum, jelikož je ve své podstatě více právně vymahatelné ve srovnání s prohlášením parlamentu nebo deklarací nezávislosti. Západní svět upozornil, že na výsledky nebude brát zřetel. Proti se postavilo i OSN se svou rezolucí o neplatnosti referenda, která byla okamžitě vetována Moskvou. (Vojáci mimo Krym, 2014)

16. března proběhlo referendum s volební účastí 83 % a s výsledkem 95 % pro přidružení do Ruské federace. Zbytek hlasoval pro absolutní autonomii. Možnost zůstat integrální částí Ukrajiny nebyla vůbec v nabídce možností. (Collett-White, Popeski, 2014) Prezident Putin podepsal dekret o nezávislosti Krymu. Dochází ke změně ruské ústavy – rozšířen počet členů federace. Nejdůležitější dokument, krymsko-ruská smlouva, hladce prošla Státní dumou i Radou federace. (TASS, 2014) Jejím prezidentským

¹ Podle smlouvy o černomořské flotile může mít ruská armáda na sevastopolské základně 25 000 vojáků. Ti se mohou přesunovat do vnitrozemských základen pouze se souhlasem ukrajinské prokuratury. Ukrajinská prokuratura byla mezi prvními orgány, které byly obsazeny ozbrojenci, tedy i pod vedením nové vlády Aksjonova. (Marcus, 2014)

podpisem dne 21. března je anexe kompletní a dle Ruské federace platná. (Anexe dokončena, 2014)

V březnu roku 2015 byl v Rusku odvysílán dokumentární film *"Krym: Cesta do vlasti"*, kde prezident přiznal záměrnou destabilizaci Krymu. Neoznačení ozbrojenci byli příslušníci ruské armády. „*Nikdy jsme o odtržení Krymu neuvažovali. Do okamžiku, než začaly události na Majdanu a státní převrat,... Jednali jsme tak, jak jsme museli jednat,*“ pronesl v rozhovoru prezident Putin. Dle něj zábor Krymu měl ochránit ruské obyvatelstvo a zároveň došlo k narovnání historické křivdy. (Krym: Cesta do vlasti, 2015)

4.1.3 Proruské nepokoje na východní Ukrajině

Protesty se neomezily pouze na Kyjev, ale i na celou zemi. V západních regionech žije malé procento ruského obyvatelstva a má silnou obchodní vazbu na EU. Proto v těchto regionech brzy zvítězily opoziční síly. Naopak na odpor vůči integračnímu procesu se staví jižní a jihovýchodní regiony, kde se zastoupení ruské menšiny pohybuje v rozmezí 14 % - 40 % a tamní hospodářství je závislé na dobrých vztazích se sousedním Ruskem. Zde se tedy objevují proruské demonstrace tzv. Antimajdan. (Poločas rozpadu, 2014)

V dubnu začínají pravé proruské nepokoje. Poklidné demonstrace 6. dubna na východě Ukrajiny se následující den mění v akce separatistů, kdy jsou obsazeny administrativní budovy ve městech Luhansk a Doněck. V Doněcku byla okamžitě vyhlášena nezávislá Doněcká lidová republika s naplánovaným referendem o nezávislosti na 11. května. Luhanská lidová republika je vyhlášena až koncem měsíce. Separatisté posilují vliv v regionech samozvaných republik – získávají Slovjansk, Kramatorsk, Siversk. Proti těmto tendencím je schválena protiteroristická operace, která osvobodila Charkov a znamenala dílčí vítězství ve Slovjansku a Kramatorsku. Moskva spojitost s rebely popírá, nicméně začíná využívat společnost Gazprom k nátlaku. Na začátku dubna zvýšil opakovaně cenu za tisíc kubíků z 268,5 dolarů na 485 dolarů, přitom cena pro zbytek Evropy činí 380 dolarů. Celkový dluh se vyšplhal na 2,2 mld. dolarů. Nápomocné je Ukrajině Slovensko, se kterým byly domluveny zpětné dodávky plynu. Pozitivní zprávou pro Ukrajinu je příslib finanční pomoci USA² a MMF³. (Události na Ukrajině v dubnu 2014)

Boje a demonstrace v samozvaných republikách pokračují celý květen. Nejtvrdší boje se odehrávají v Oděse, Slovjansku a Mariupolu, významné je rovněž znárodnění Donbasu. 11. května se v referendech drtivá většina občanů přiklonila k nezávislosti a pozdější integraci do RF. O týden později si Luhanská republika zvolila vlastního prezidenta, přijala vlastní ústavu. Na konci měsíce se k podobnému kroku odhodlá i Doněcká republika. Kyjev sice nabídl rebelským republikám decentralizaci a částečnou autonomii, bohužel dezintegrační tendence jsou příliš silné. Důkazem je ideové spojení obou republik a vyhlášení tzv. Nového Ruska. V proevropské Ukrajině vítězí v prezidentských volbách Petro Porošenko, země inkasuje 1,4 mld. euro od EU na řešení energetické krize, potírání korupce a implementaci reform. (Události na Ukrajině v květnu 2014, 2014)

² Příslib 1 mld. dolarů

³ Dvouletá finanční podpora v objemu 16 mld. dolarů, z toho 3 mld. dolarů lze čerpat okamžitě. Znamená i úsporná opatření např.: zrušení dotací na plyn pro domácnosti.

V červnu svítá naděje na ukončení konfliktu. V prvních červnových dnech jsou obsazeny ukrajinskou armádou hraniční přechody na východě země, Kramatorsk a Slovjansk jsou dějištěm nejtvrdějších bojů. Po sestřelení ukrajinského letadla vyhlašuje Porošenko příměří a vznáší ultimáta. Separatisté přislíbí klid zbraní, ale pozice neopustí. Křehké příměří je narušeno sestřelením ukrajinského vrtulníku, 30. června je příměří ukončeno. Gazprom zaznamenává vítězství, po řadě jednání se sice cena snížila na 385⁴ dolarů, ale pořád se jedná o politickou cenu. Dluh vzrostl na 4,5 mld. dolarů. Obě strany nenalézají společnou řeč, a tak jsou zastaveny dodávky plynu pro Ukrajinu, země EU zasazeny nejsou. (Události na Ukrajině v červnu 2014, 2014)

V červenci dochází ke zhoršení ukrajinsko-ruských vztahů. Bylo sestřeleno ukrajinské vojenské letadlo, výstřel vyšel z ruského území. 17. července bylo sestřeleno malajské civilní letadlo separatisty pomocí zbraní ruské výroby. Později vyšlo najevo, že šlo o nešťastnou náhodu. Roste zuřivost bojů, přibývá civilních obětí. (Události na Ukrajině v červenci 2014, 2014)

Doněck začíná být v srpnu vyčerpán z konfliktu a prosí Rusko o humanitární pomoc. Kyjev se obává skryté intervence, proto stanovuje tvrdé podmínky pomoci⁵. 280 nákladních automobilů čeká u luhanských hranic, nikoli u charkovských, na odbavení až do 22. srpna. Ten den bez svolené překračují hranice. Moskva se hájí tím, že byrokratické oddalování pomoci je nehumánní. Ozbrojenci začínají získávat uzmutá území a pronikají i do nových oblastí. Vzniká podezření, že humanitární mise personálně a materiálně posílila separatisty. Důvěru nezbuzuje ani spatření ruské techniky a vojáků za ukrajinskými hranicemi. Podle Putina se tam tyto jednotky "zatoulaly" a rozhodně nijak neovlivňují soudobé dění. (Události na Ukrajině v srpnu 2014, 2014)

V září ukrajinská vláda a samozvané republiky částečně nalézají společnou řeč. Nejprve bylo vyjednáno příměří Porošenkem a Putinem, který apeloval na separatistické skupiny. Později v Minsku proběhlo mírové jednání mezi Ruskem, Ukrajinou, pozorovateli OBSE a separatisty. Výsledkem je dvanáctibodová dohoda. Obsahuje klid zbraní, humanitární pomoc a příslib dalších dialogů. Bohužel v Doněcku nedojde k úplnému ukončení bojů. 16. září Štrasburk a Kyjev schvaluje červnovou asociační dohodu a ta je na konci měsíce úspěšně ratifikována členy EU. Pasáž o obchodní politice je na nátlak RF pozměněna. Odstranění bariér a harmonizace výměny s EU by se tedy Ukrajina měla dočkat až v roce 2016, namísto listopadu 2014. Je také schválen zákon udělující Doněcku a Luhansku zvláštní status. Dostávají tříletou autonomii, jazyková práva a možnost vlastních voleb. Předčasné volby podpořit nehodlají, naopak chtějí uspořádat vlastní. Rusko opět posílá 2 humanitární konvoje do separatistických republik. (Události na Ukrajině v září 2014, 2014)

Na začátku října začínají opět boje v Doněcku, příměří je tedy anulováno. Porošenko podepisuje lustrační zákon - začínají protikorupční prověrky zaměřené na úředníky a členy samospráv zvolených za vlády Janukovyče. S blížící se zimou začínají nejinten-

⁴ Evropské země odebírají za velmi podobnou cenu, nicméně součástí ceny je přírážka Ukrajiny za tranzit. Pro samotnou Ukrajinu je tato cena vysoká.

⁵ Pomoc bude organizována Červeným křížem, vše bude kontrolováno a centrum bude v proevropském Charkově.

zivnější jednání na téma plyn a energetika. Ukrajina se dohodla na dodávky plynu z Norska, podrobnosti smlouvy před Moskvou tají. Vyjednávání s Gazpromem končí kompromisem. Dodávky plynu budou obnoveny za předpokladu okamžitého zaplacení poloviny dluhu a druhá polovina musí být zaplacená do konce roku. Výměnou získá Ukrajina cenu 385 euro za tisíc kubických metrů s příslibem nevolatility cen směrem nahoru. Ve dnech 26. 10. – 27. 10. probíhají předčasné parlamentní volby. Vítězí Lidová fronta se 22,14 %, následuje ho Blok Petra Porošenka se ziskem 21,82 %. Společně se stranou Svěpomoc (10,97 %) chtějí tyto proevropské strany utvořit koalici. (Události na Ukrajině v říjnu 2014, 2014)

2. 11. pokojně probíhají volby v samozvaných republikách. Samozvaný doněcký premiér Alexandr Zacharčenko vítězí a stává se prezidentem. V Luhansku vítězí Ihor Plotnickij, bývalý samozvaný ministr obrany. (Volby na východě, 2014) Kyjev prezidentské volby neuznává, rozhodne se zrušit zářijový autonomní zákon a zastavit dotace i transferové platby tamnímu obyvatelstvu⁶. Elektřinu a plyn do oblastí Ukrajina pořád solidárně dodává, byť za ně rebelové neplatí. Kreml volby plně uznává. (Z Kyjeva ani hřivnu, 2014) Tímto je Minská smlouva smetena ze stolu a v Donbasu začínají tvrdé boje. Objevuje se více těžké techniky na straně separatistů, dle domněnek OBSE a tajné služby opět ruské. Dne 21. 11. je schválena proevropská koaliční vláda, kterou utváří Blok Petra Porošenka, Lidová fronta, Svěpomoc, Radikální strana Oleha Ljaška a Vlast. Premiérem se stává Jačenuk. (Prozápadní koalice, 2014)

V prosinci se intenzita bojů snižuje, prezident Porošenko vyhláší „den míru“ na 9. prosince. Ten je až na potyčky v Debalcevu dodržen na obou stranách, a tak jsou dny míru prodlouženy. O dva dny později dokonce separatisté stahují válečnou techniku. (Povstalci stahují těžkou techniku, 2014) Ukrajinský parlament 23. 12. schválil Porošenkův návrh zákona o zrušení neutrality země, jenž byl rovněž produktem předchozí pro-ruské vlády. Jejím zrušením si země otevírá možnost integrovat se do NATO. Fakticky ale tento krok je hlavně symbolický, jelikož přecházet na standardy NATO potrvá 6 let a pak musí proběhnout referendum. Motivaci poslanců shrnul armádní generál Jiří Šedivý: „*To, co se odehrálo na Krymu a odehrává se na východě Ukrajiny, říká Ukrajincům, že přece jen musí mít nějaké konkrétní zakotvení v celém bezpečnostním systému Evropy a Severoatlantická aliance se pro ně jeví jako nejvýhodnější řešení.*“ Rusko tento krok označuje za kontraproduktivní a populistické, jelikož tímto nelze řešit vnitropolitickou krizi země. (Ukrajina ruší neutralitu, 2014)

Lednové události ruší veškeré naděje na mírové řešení, které přinášel relativně poklidný prosinec. Počáteční lehké boje se v Doněcku na začátku měsíce začaly vyostřovat. Dle ukrajinských výzvědných služeb překročili příslušníci ruské armády hranice. Od 15. ledna do 22. ledna probíhala bitva o doněcké letiště, která do té doby byla jedna z největších. Ukrajinské jednotky se byly nuceny stáhnout a tím začíná povstalecká ofenzíva. (Letiště neubráněno, 2015) Boje se rozhoří v Mariupolu a Debalcevu. Katalyzátorem je raketový útok na civilní budovy a následné civilní ztráty. (Mariupol truchlí, 2015) Ukrajinská armáda i povstalci se distancují. Rusko obviňuje Ukrajinu, že záměrně destabilizuje poklidné oblasti a dává tak podněty separatistům k porušování dohod Minské

⁶ Kyjev se obává, že z transferů financují rebelové své akce.

smlouvy. (Tvrdé střety Debalčevo, 2015) Ke konci měsíce jsou ruské delegaci uzmuta hlasovací práva v Radě Evropy. (Bojkot delegace, 2015) 31. ledna probíhá další setkání v Minsku, které nebylo příliš úspěšné, dle slov evropských delegací nebyli povstalcí ochotni vyjednávat a usnést se na kompromisech. (Jednání v Minsku bez výsledku, 2015)

Nejtvrdší boje se odehrávají od 3. 2. 2015 v Debalčevu, kde je ukrajinská armáda obklíčena, až do konání Minského summitu. (Boje u Debalceve eskalují, 2015) Ten se konal 12. února 2015 a jeho výsledkem bylo dohodnuté příměří. Strany se zavazují k ukončení bojů od 15. 2. 2015 a stažení vojenské artilérie do 29. 2. 2015, vytvoření demarkační linie a k výměně zajatců. Ukrajina se zavazuje k dialogu ohledně místních voleb v rebelských oblastech a stupni jejich autonomie. Nakonec má být do konce roku schválena nová ústava, která rebelským oblastem zaručí decentralizaci, jazykové sebeurčení, svobodné ekonomické vazby na Rusko a vytvoření vlastní ozbrojené milice. (Co se dohodlo v Minsku, 2015) Navzdory Minským dohodám boje v Debalčevu stále pokračují, ukrajinská armáda je nucena ustoupit a rebelové tak zaznamenávají druhé velké vítězství. (Debalceve padlo, 2015) Část vojáků se odmítla rebelům vzdát. Kvůli těmto potyčkám na předměstí Debalceva vážně odsun těžké artilérie. Na konci měsíce dochází k pozvolnému stahování těžkých zbraní, ale rebelové začínají tyto prostředky kumulovat u Mariupolu. (Ostré boje v Donbasu, 2015)

V březnu se intenzita bojů snižuje na minimum, ale klid zbraní rozhodně nenastává. (Útoky separatistů výrazně zeslábly, 2015) Drobné přestřelky jsou přerušeny až 9. března, kdy obě strany oznamují téměř úplné stažení těžkých zbraní. (ČT24, 2015) Dochází ke dvěma událostem, které opět narušují rebelsko-kyjevské vztahy. Dle tvrzení rebelů ukrajinská armáda stahuje pouze poškozenou techniku, ta nepoškozená zůstává na místě. Velikou roztržku způsobí novela zářijového zákona o samosprávě povstaleckých území. Rebelové do té doby mohli vykonávat částečně místní samosprávu a to bylo považováno za předzvěst budoucí autonomie. Nově bylo toto právo odebráno a obnovení je podmíněno uspořádáním mimořádných místních voleb. Oba dva akty jsou chápány jako přímé porušení Minského protokolu.⁷ V důsledku toho dochází ke zvýšení dělostřelecké aktivity, přičemž se obě strany obviňují z prvotní agrese. (Těžké zbraně opět ve hře, 2015)

Situace se podstatně nezměnila ani v dubnu. Na začátku měsíce je opět pozorována dělostřelecká aktivita v Luhansku, kde byly ostřelovány pozice ukrajinské armády. Byly použity zbraně, které měly být již dávno staženy z boje. V polovině dubna separatisté obviňují armádu z ostřelování obytných čtvrtí v Doněcku. Obecně je toto období považováno za období zbytečných provokací, které oddalují mírový proces. Pozitivem jsou pouze minimální oběti na životech. Ukrajina nachází společnou řeč s Gazpromem, pravidelnost dodávek bude garantována a cena bude nižší, než činí nákup plynu skrze zpětný odběr.⁸

⁷ (Kyjev podle Lavrova hrubě porušil minské dohody, 2015)

⁸ (Navzdory úsilí diplomatů se na východě Ukrajiny bojuje, 2015; Ukrajina má do léta jistý ruský plyn, 2015)

4.2 Teorie mezinárodní obchodní politiky a sankcí

4.2.1 Mezinárodní obchod a jeho nástroje

Obchodní výměna mezi státy je určována jejich vlastní obchodní politikou. Systém vztahů mezi obchodními politikami suverénních států se nazývá mezinárodní obchodní politika. „*Obchodní politika je souhrnem záměrů, strategií, zásad, opatření, nástrojů, smluv a institucí, jejichž prostřednictvím vlády států ovlivňují zahraničně obchodní vztahy a vnitřní vývoj národního hospodářství*“ (Kubišta, 2009, s. 33) Hlavním úkolem je podporovat domácí prostředí, formovat ho a získat tak pro něj co nejlepší postavení na zahraničních trzích. Zároveň může využít svých nástrojů na ochranu domácího trhu. Míra pro-sazování těchto postojů je určena hospodářskou strategií dané země. (Kalínská, 2010, s. 92)

Vláda má při utváření zahraniční obchodní politiky k dispozici řadu nástrojů, kterými může regulovat obchodní výměnu a ovlivnit obchodní bilanci. Klasické nástroje obchodní politiky se dělí na tarifní a netarifní. Kombinací obou vznikají para-tarifní nástroje.

Zástupcem **tarifního nástroje** je clo. Clo je peněžitá částka připadající na vyvážené, ale především na dovážené zboží. Funkce cla je buďto fiskální nebo protekcionistická. V současnosti se ve vyspělých ekonomikách využívá jako obchodně politický nástroj, nikoli fiskální. Jednoduchost výpočtu dělá z cla nejtransparentnější nástroj. Vývozní clo se používá v rozvojových zemích proti nadměrnému ex-portu nezpracovaných surovin. Má fiskální funkci a také uměle zvyšuje cenu. Dovozní clo se využívá za účelem ochrany domácího trhu. Zvyšuje cenu importovaného zboží, dává tak domácím producentům konkurenční výhodu a umožňuje rozvoj domácí výroby. Clo má několik speciálních druhů (Kubišta, 2009, s. 42-47):

- Prohibitivní clo

Na zboží se uvalí obrovská celní sazba, která de facto znemožňuje dovoz. Stát tímto chrání nerozvinutý domácí průmysl před zahraniční konkurencí.

- Preferenční clo

Smluvní strany při výměně uplatňují nižší sazbu, než je v doložce nejvyšších výhod. EU takto například odměňuje rozvojové země s demokratickou vládou usilující o transparentní prostředí.

- Kompenzační clo

Jedna strana například uplatňuje vyšší clo, než povoluje doložka nejvyšších výhod nebo klade jiné kvantifikovatelné překážky, může druhá země učinit vyrovnávací opatření.

- Odvetné clo

Aplikuje se jako odvěta proti za politické nebo obchodní prohřešky jiné země.

- Vývozní clo

Omezuje vlastní export. Brání nadbytečnému vývozu strategických surovin a komodit s nízkou přidanou hodnotou.

Zástupcem **netarifního nástroje** je opatření *cenové kontroly*. Jedná se o adresné navýšení ceny dováženého zboží v zájmu zachování konkurenčního prostředí. Nejčastějším příkladem je ochrana proti dumpingovým cenám. Dále se zasahuje proti importérům, kteří dostávají přímou nebo nepřímou subvenci od vlády své země, a tak získávají konkurenční výhodu. Domácí vláda sama může určit referenční (minimální) dovozní cenu a případná nižší dovozní cena je vyrovnána dodatečným clem s variabilní sazbou. Lze se setkat s pojmem *přirážka na dovoz*. (Kubišta, 2009, s. 48)

Druhým zástupcem netarifního nástroje je *finanční omezení*. Patří sem zejména placení před samotnou dovozní transakcí např.: složení rezervy, platba cla. Zajímavým zástupcem finančního omezení je dovozní depozitum. Při dovozu je nutné složit určitý peněžní obnos. Smysl tkví v dočasném v odčerpání finančních prostředků dovozci. Představuje to pro něj další náklady a úrokovou ztrátu. (Kubišta, 2009, s. 49, Štěrbová, 2013, s. 115-117)

Kvantitativní opatření jsou známým zástupcem netarifních nástrojů. Konkrétně se jedná o embargo a kvóty. Kvóta znamená, že objem dovozu nesmí překročit určitou peněžní hodnotu nebo množství. Je přidělena dovozci buďto na zažádání, v konkurenčních odvětvích je mu objem přidělen dle jeho tržní síly. Může být omezena i celá partnerská země, která tyto limity rozdělí nebo rozprodá. Kvóty jsou uplatněny adresně nebo plošně, celoročně i sezonně. Sezonní kvóty se využívají v zemědělství. Pokud je zakázáno nějakému subjektu nebo partnerské zemi dovážet zboží, hovoříme o embargo. Nejčastěji se zákazy uvalují z důvodu nedodržení norem, omezení dovozu zbraní, drog a některých zemědělských produktů. (Kubišta, 2009, s. 50-51)

Většina států EU využívá režim automatických licencí. Slouží hlavně k evidenci, registraci dovozců a vývozců, jelikož pravděpodobnost jejich udělení příslušným orgánem je vysoká. Jedná se o typ generální licence – umožňuje trvalé a nekomplikované povolení k obchodní výměně. (Svatoš, 2009, s. 144) *Zrušení režimu automatických licencí* zneusnadňuje dovoz.

Oblíbeným netarifním nástrojem při antiimportní politice jsou *technické normy*. Pověřené orgány definují technické, sanitární a fytosanitární normy dováženého zboží. Jedná se o kvalitu a nezávadnost zaručenou patřičným certifikátem, normalizované značení zboží, povinnost poskytování záruky, ekologické zatížení při výrobě atd. Zvýšení nároků znamená pro importéry komplikace a alespoň na krátkou dobu znemožní dovozní činnost. Tato technická regulace je flexibilní, účinná a přitom neagresivní. (Kubišta, 2009, s. 52, Štěrbová, 2013, s. 115-117)

Subvence se rovněž považuje za netarifní nástroj. Jedná se o finanční příspěvky výrobci na jeho produkci, popřípadě na vstupní suroviny, dopravu, marketing. Subvence může být provedena i nepřímo – formou daňových úlev, státem garantované úvěry a pojištění. Některé typy subvencí jsou v mezinárodním obchodě nepřípustné např.: nelze subvencovat a upřednostňovat domácí vstupy před zahraničními. (Kubišta, 2009, s. 52)

Vláda státu může některým subjektům poskytnout status monopolu, jedná se o tzv. *monopolistické opatření*. Určitá vládní agentura nebo soukromý subjekt je pověřen dovážet určité zboží. V každém případě je vždy kontrolován státem a tím je regulován dovoz. Stát může zmonopolizovat i služby spojené s dovozem. Například určí jediného poskytovatele přepravy, skrze kterého dovozce musí uskutečnit svůj dovoz. Podobně lze přistoupit i k pojištění. (Kubišta, 2009, s. 52)

Pro úplnost výčtu je třeba zmínit *nefinanční podporu*. Státní orgány shromažďují, analyzují a poskytují vývozní a dovozní informace. Rovněž může podporovat pořádání veletrhů a výstav nebo podporovat vstup domácích výrobců na výstavy zahraniční. (Kubišta, 2009, s. 53)

Některé tarifní a netarifní nástroje se kombinují a utváří **para-tarifní nástroje**. Příkladem je *tarifní kvóta*, kdy dovozce podléhá nízké celní sazbě, pokud dodržuje hodnotový nebo množstevní limit. Po překročení se sazba několikanásobně zvedá. (Štěrbová, 2013, s. 116)

Zvláštním para-tarifním nástrojem je *povolení dovozu v závislosti na exportní výkonnosti*. Výrobci vývozního zboží mohou dovézt potřebné vstupy až do výše ekvivalentu svého vývozu za nižší clo nebo bezcelně, dovoz nad tento objem podléhá vysokému clu. (Štěrbová, 2013, s. 116)

4.2.2 Možnosti uplatnění nástrojů v kontextu mezinárodních vztahů

Nástroje jsou uplatňovány autonomně a smluvně. S rostoucím počtem členů v obchodních integracích se začal počet ryze autonomních nástrojů snižovat. V současné době obchodní politika státu může aplikovat pouze v oblastech, kam nezasahují smlouvy o mezinárodním obchodě. Smluvním základem pro organizaci obchodní politiky jsou smlouvy a ujednání WTO, které svými pravidly limituje míru autonomního použití nástrojů. (Kalínská, 2010, s. 99-100)

V oblasti tarifních nástrojů mohou členové WTO autonomně určit pouze tzv. všeobecnou celní sazbu, kterou členové uplatňují vůči nečlenům. Dle ustanovení členské státy WTO mezi sebou uplatňují doložku nejvyšších výhod, která závazně definuje horní limit celních sazeb. V rámci nižších bilaterálních a multilaterálních smluv může být sazba určena autonomně do výše závazného limitu. (Kubišta, 2009, s. 53-54)

Orgány obchodní politiky mají v zavádění netarifních nástrojů mnohem větší svobodu. Existují nástroje definované přímo v úmluvách WTO, pro jejich aplikaci je třeba splnit řadu podmínek a navíc jejich použití musí být zakotveno v domácí legislativě. V případě, že daná obchodní politika není omezena žádnými úmluvami či smlouvami, je použití nástrojů zcela autonomní. Nesmí však dojít ke zbytečným obchodním překážkám. (Kubišta, 2009, s. 55)

Až na některé výjimky jsou všechny nástroje schopné ovlivňovat obchodní bilanci daného státu, a jelikož jsou nástroje uplatňovány vůči druhým stranám, mění se i jejich obchodní bilance. Pokud jsou tedy využity nástroje na poškození obchodní bilance protistrany nebo na poškození samotné ekonomiky z důvodu porušení mezinárodních smluv nebo negativního politického vývoje, můžeme je částečně označit za sankce. (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 13)

4.2.3 Vymezení sankcí a důvody aplikace

Sankce jsou jedním z donucovacích prostředků, které jsou uvalovány za porušení mezinárodněprávních norem. Politické vědy označují sankce jako represivní opatření, které nepoužívají hrubé síly. Na jedné straně stojí tzv. porušitel, který porušuje určité mezinárodněprávní normy, na opačné straně se nachází poškozený, který vymáhá porušení norem a náhradu materiální či nemateriální újmy. Sankce proti porušiteli mohou být uvaleny jednou zemí (unilaterální sankce) nebo mezinárodním společenstvím (multilaterální sankce). „V současné době se sankce používají především jako alternativa vojenských zásahů. Zároveň je lze považovat za projev tlaku na přítomnost etických prvků v zahraniční politice.“ Jakožto neagresivní nástroj vymáhání mezinárodního práva je samotná konstrukce sankce ovlivněna mnoha faktory např.: obchodními a hospodářskými vztahy s porušitelem, politickým klimatem, závažností provinění, dopady na třetí země, dopady na civilní obyvatelstvo atd. Nejčastějšími důvody pro sankční intervenci jsou (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 2-3, s. 16):

- porušování občanských práv a zájmů státu politickými autoritami
- potřeba změny vládnoucího režimu
- přílišná vojenská výbojnost ohrožující demokracii
- přehnaný růst vojenského potenciálu země

Obecně se dá tedy říci, že EU a další uskupení používají sankce jako prostředek k ovlivnění zahraniční a bezpečnostní politiky, přičemž důvody jsou většinou zachování či opětovné nastolení míru a demokracie.

4.2.4 Klasifikace sankcí

Základní dělení sankcí je následující⁹:

1. Zbrojní embarga

Sankce má za úkol snížit vojenský potenciál agresora – omezení dodávek vojenského materiálu všeobecně.

2. Ekonomické sankce

EU uvalila na Rusko převážně tento typ sankcí. Proto jsou podrobněji rozebrány v následující kapitole.

2.1. Embarga zboží a služeb

Jedná se o zákaz importu určitého statku. V extrémnějším případě dochází i k úplnému přerušení obchodního styku (blokáda). Nejčastěji se znemožňuje dovoz technologií a strategických komodit.

2.2. Bojkoty

⁹ (Ondřej, 2006, s. 3-6; Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 3-4; Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2011, Sankční politika Evropské unie, s. 5-6; Kršková, 2009, s. 12-14)

Sankce zaměřená na oslabení exportu daného státu. Tento typ ekonomické sankce je nejučinnější vůči zemím, pro které je vývoz dané komodity významný zdroj příjmů.

2.3. Zmrazení finančních aktiv

Nemožnost nakládat s prostředky na zahraničních účtech, zákaz poskytování úvěrů, ochromení pozic nebo úplná nemožnost vstupu na finanční trhy, méně častá sankce je útok na měnu sankcionovaného státu.

Výčet sankcí by byl vyčerpávající, jelikož se jedná o velmi variabilní nástroje, které jsou konstruovány na vzniklé situaci. Příkladem sankcí může být zákaz vydávání cestovních víz politickým, vojenským a policejním autoritám, přerušení diplomatických styků, oslabení pozice v orgánech mezinárodních uskupení, zákazy přeshraničního cestování osob, zákaz tranzitu zboží přes území poškozeného, letové zákazy, zákaz poskytování průmyslových práv, patentů a duševního vlastnictví. (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 3-4)

4.2.5 Ekonomické sankce a jejich efektivita

Ekonomické sankce mohou postihovat samotnou obchodní výměnu, tedy zasáhnout obchod se zbožím, nebo mohou postihnout oblast finančních toků. (Hufbauer, Schott, Elliott, 1990, s. 36)

Obchodní sankce jsou částečně navázány na klasické nástroje obchodní politiky. Protistranu lze sankcionovat zvýšením cel, odvoláním doložky nejvyšších výhod, embargy ovlivnit import porušitele, bojkotem ovlivnit příjem z exportu. Styk se třetími zeměmi lze ovlivnit i neakceptováním dovozních a vývozních licencí. Nevýhodou je veliké množství subjektů provozujících obchod se zbožím. Diskutabilní je tedy vynutitelnost a kontrola represí. (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 4)

Tento problém svým způsobem řeší druhý typ ekonomické sankce – regulace finančních toků. Finanční tok spravují bankovní domy a finanční společnosti, které podléhají mezibankovní regulaci a dohledu. Může docházet ke kontrole finančních, kapitálových toků a případnému zmrazení aktiv státu, popřípadě jeho politických a pseudopolitických elit. Není vyloučeno ani úplné majetkové vyvlastnění. Další možností je adresné vysokoprocentní zdanění. (Hufbauer, Schott, Elliott, 1990, s. 65-66)

Existují dva základní typy pohledů na efektivitu sankcí – hospodářské dopady sankcí a politické dopady sankcí. Hospodářský směr vyhodnocení sankcí spočívá v kvantifikaci poškození ekonomiky. Dle Drulákové, Trávníčkové a Zemanové (2009, s. 6-7) úspěšné sankce jsou takové, které porušitele zasáhnou co možná nejtvrději. Sleduje se změna obchodní bilance, dopad na finanční toky, příjmy a výdaje státního rozpočtu v období sankcí atd. Při politickém vyhodnocování je klíčové, zda byla odstraněna situace, která byla důvodem pro uložení sankce. I zde hodnocení naráží na neschopnost dokonale odlišit důsledky sankcí od ostatních vlivů.

Existuje rozdíl mezi teoretickým rozměrem sankce, zamýšlenými účinky a reálným dopadem. Je třeba splnit vždy řadu podmínek a ani potom není výsledek vždy zaručen. Problematikou determinace faktorů, které jsou účinné v konstrukci sankcí, se zabývá

teorie mezinárodních ekonomických vztahů už od 70. let a přesto nikdy nedošlo k úplné shodě. Empiricky bylo zjištěno několik principů, které jsou po teoretické stránce účinné a v reálu slavily alespoň částečný úspěch. (Hufbauer, 2007, s. 155-156)

Podle R. J. Carbaugh je nejdůležitější multilateralita. Čím více zemí se zapojí do realizace a důsledného dodržování sankcí, tím více se porušiteli zmenší prostor pro manévrování a je vytvořen psychologický tlak. Uvalení sankcí by se mělo zúčastnit uskupení zemí s velikou ekonomickou silou a se silnými obchodními vazbami s porušitelem. Ekonomicky může být porušitel zasažen pouze v případě neexistence substitučních odbytišť pro svůj export nebo neexistence alternativních importérů důležitých statků. Rovněž nesmí být porušitel schopen saturovat ztrátu z vlastních zdrojů. Roli hrají i blízké kulturní vazby mezi porušitelem a poškozeným. Obyvatelstvo sankcionovaného státu se může cítit morálně poškozeno a existuje tedy šance, že budou podporovat polické změny. (Carbaugh, 2011, s. 254-255)

Z empirických zkušeností je dalším účinným doplňkem sankcí hrozba použití hrubé síly. Vhodné je také uvalit hned napoprvé sankce co možná nejtvrdší. Eliminuje se tak riziko postupné ekonomické adaptace. Podmínky ukončení sankcionování by měly být jasně specifikovány a neměly by se v průběhu působení měnit. Jsou evidovány případy neustálého rozšiřování požadavků, což v důsledku bylo pro porušitele demotivující. Lépe na sankce reagují státy s paternalistickým přístupem k občanům. Tento stát není lhostejný ke strádání běžného občana a bude se snažit splnit podmínky ukončení sankcí. (Kršková, 2009, s. 14)

Analýzou účinnosti ekonomických sankcí se zabýval G. C. Hufbauer a kol. ve třetím vydání *Economic Sanctions Reconsidered* (2007, s. 156-159). Pokouší se odpovědět na otázku, zda jsou sankce účinným nástrojem ovlivňování cizí politiky a pokud ano, tak za jakých podmínek jsou sankce nejúčinnější. Překážkou je rozvětvenost a propojenost mezinárodních obchodních a politických vztahů. V takto dynamickém prostředí je obtížné definovat, co je výlučným účinkem sankcí a co je způsobeno jinými vlivy. Zkoumal 174 sankčních režimů uvalených v období 1914 – 2000 a 204 pozorování. Abstrahoval čistá zbrojní embarga, nejasné ekonomické sankce a nesouvisející vnější vlivy. Nikdy také nevycházel z vlastního subjektivního úsudku, pracoval s analýzami erudovaných odborníků. V roce 2010 byla publikována prezentace statistických výsledků účinnosti sankcí jako rozšíření údajů k *Economic Sanctions Reconsidered*.

Průměrně dojde k politickým změnám ve 34 %¹⁰ případů. Nejlépe si vedou drobné politické změny (51 %)¹¹, naopak sankce příliš nefungují jako řešení vojenské situace (21 %).¹²

¹⁰ HUFBAUER, Gary Clyde a kol. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century*, s. 12

¹¹ HUFBAUER, Gary Clyde a kol. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century*, s. 12

¹² HUFBAUER, Gary Clyde a kol. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century*, s. 14

Tab. 2 Účinnost jednotlivých druhů ekonomických sankcí

Typ sankce	Úspěch	Neúspěch	Celkem	Relativní vyjádření [%]
Finanční, exportní, importní	25	37	62	40,3
Čistě finanční	19	34	53	35,8
Exportní a importní	10	30	40	25,0
Finanční a importní	2	8	10	20,0
Finanční a exportní	5	23	28	17,9

Zdroj: HUFBAUER, Gary Clyde a kol. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century*, s. 14

Nejúčinnější jsou sankce kombinované s 40 %. Čistě finanční sankce jsou účinné v 35,8 % případů. Obchodní sankce fungovaly ve čtvrtině případů.

Podle téže studie průměrné náklady na úspěšnou sankci stojí realizátora 5,5 %¹³ jeho HDP. Při porovnání ceny a výkonu se mohou sankce zdát jako zbytečně drahé a relativně neúčinné. Neexistuje jasná odpověď na otázku, proč se sankce stále používají. Jedním z možných vysvětlení je polemika, zda jsou sankce vhodným nástrojem k řešení vojenských událostí nebo ke státnímu převratu. Po vyloučení těchto dat by se statistika výrazně vylepšila. Sankce mohou postihovat mnoho jevů a subjektů, mohou mít různé cíle, proto srovnání efektivity je velmi obtížné. Nesmíme opomenout, že sankce jsou určitou rétorikou poškozené země. Posledním argumentem je určitá „mírumilovnost“ sankcí, jelikož je jejich cílem vyhnout se ozbrojenému konfliktu. (Hufbauer, 2007, s. 160-165; Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 7)

Uvalení sankcí v sobě skýtá několik problémů. Tvrdé sankce způsobí postih civilního obyvatelstva a může vyústit do humanitární krize. Útok na ekonomiku státu výrazně postihuje hlavně nízkopříjmové obyvatelstvo. Druláková, Trávníčková a Zemanová (2009, s. 5) uvádí kauzální vztah mezi podvýživou a sankcemi. Hospodářské sankce zvyšují nezaměstnanost, následně dochází ke sníženému příjmu celé domácnosti a výsledkem je zvýšená podvýživa. Zdroje humanitární pomoci většinou nepokryjí tyto škody. Zarytí kritici tvrdí, že sankce jsou s to zbídačit obyvatelstvo mnohem více než situace, proti které je zasahováno. (Kršková, 2009, s. 14-15)

Dalším úskalím je existence třetích stran. Jsou to státy, které nejsou porušitelem ani poškozeným, ale mohou se na uvalení sankcí podílet. V takovém případě není výjimkou nedůsledná implementace sankcí do vlastní legislativy a kontrola dodržování. Většinou je problém ve vysokých nákladech. Třetí strany jsou často obchodním partnerem sankcionované země, proto nebývají ušetřeny před dopady sankcí. Legislativa ani finance pro odškodnění nejsou dostatečné. Tato nejistota logicky odrazuje třetí země se zapojit do sankčního režimu. Země, které se nezapojí, mohou sankce sabotovat. Neomezí svůj stávající dovoz, stávají se alternativní dovozcem nedostatkového zboží a dokonce mohou zprostředkovávat dovoz ze zemí, které se do sankcí zapojily. Na takové země jsou uvaleny tzv. sekundární sankce. (Kršková, 2009, s. 16)

¹³ HUFBAUER, Gary Clyde a kol. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century*, s. 10

Sankce působí až s určitým časovým zpožděním a dlouhodobě. Nejsou vhodné k řešení situací vyžadující rychlý zásah. V poslední řadě sankce narušují pracně vybudované obchodní vztahy. (Kršková, 2009, s. 16)

4.2.6 Cílené sankce

Z předchozího textu vyplývá obtížná konstrukce samotné sankce. Musí být silně přiměřené situaci, přitom by měly být šetrné k obyvatelstvu a třetím zemím. Následně musí být dodrženo mnoho podmínek a konečné výsledky se mohou lišit od vytyčeného cíle.

V reakci na tato úskalí vznik nový typ sankcí tzv. cílené sankce, někdy také známé jako *smart sanctions*. Mají za úkol penalizovat pouze určité státní i nestátní subjekty a jejich potřeby, nikoli celou ekonomiku. Tento typ sankcí umožňuje lépe zacílit na subjekt, jehož změna chování je požadována a současně minimalizovat negativní dopady sankcí na civilní obyvatelstvo. Např.: embargo a bojkoty jsou zaměřeny na vojenský materiál, luxusní zboží, nikoli na statky důležité pro obyvatele země. Takové sankce jsou levnější a veřejností přijatelné. (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 7; Druláková, Trávníčková, Zemanová, Sankční politika EU, 2011, s. 4)

Cílené finanční sankce jsou dnes velmi oblíbené. Zmrazení aktiv subjektům zpravidla naruší financování jejich podvratné činnosti – hlavně se používají proti subjektům podporující teroristickou nebo podobnou destabilizující činnost. Smart sanctions se dají aplikovat na jednotlivce, skupiny, potažmo na celý stát. Lze zamezit přístup k zahraničním účtům, odepřít přístup na finanční trhy, zakázat investování a odepřít úvěrování. V neposlední řadě na subjekty uvalit cestovní omezení. (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 8)

4.2.7 Zakotvení sankcí v legislativě EU

Za 60 let evropské integrace se rozšířilo spektrum oblastí, ve kterých vystupuje EU zcela jednotně, suverénně a autonomně. Výjimkou není oblast sankční politiky.

V padesátých letech neměla EU v oblasti sankcí žádnou autonomii. Dle Smlouvy o založení EHS z roku 1957 mohly být realizovány pouze sankce navržené a schválené Radou bezpečnosti OSN. Smlouvy o EHS sice ustanovovaly zónu volného obchodu a jednotný celní sazebník, nicméně pro případné rezoluce OSN byly podmínky dostatečně volné. (Druláková a kol., 2011, s. 5)

První předpoklady pro sankční autonomii jsou položeny v roce 1969 v rámci Evropské politické spolupráce. EHS od této doby mohlo formovat společnou zahraniční politiku a postoje. Existence společné politické spolupráce sice poskytuje sankcím určitou platformu, ale v reálu pravomoci poskytnuty nebyly. Přijetím Jednotného evropského aktu (1987) byla EPS pevně integrována do legislativy ES, orgány ES, hlavně Komise, začaly být odpovědné za implementaci veškerých sankcí. (Druláková a kol., 2011, s. 5; Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 9)

Skutečným milníkem je Maastrichtská smlouva z roku 1993, která zavazovala členské státy k široké spolupráci v otázkách bezpečnosti a zahraniční politiky. Smlouva vytvořila třípilířový systém politické činnosti EU. Pro sankční politiku je nejdůležitější druhý pilíř – Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP). Prvním krokem při

uložení sankce je vyjádřením společného postoje, který je formulován Radou EU a to **jednomyslně**, přičemž členské státy mají za povinnost, aby vnitrostátní politika byla v souladu se společnými postoji. Po schválení společného postoje následuje projednávání konkrétních opatření, o kterých Rada rozhoduje obvykle **kvalifikovanou většinou**. Dost často opatření navrhuje i Komise. Následná implementace leží buďto na členském státu nebo na Komisi. Členské státy se angažují hlavně v realizaci zbrojních embarg a cestovních omezení. Komise má na starosti implementaci v případě, že je třeba reagovat na událost v rámci SZBP a zároveň se jedná o hospodářské nebo finanční opatření, které patří do agendy prvního pilíře.¹⁴

Tento systém nebyl úplně dokonalý, příliš se zaměřoval na penalizaci třetích zemí a na uvalování plošných sankcí. Na konci devadesátých let se začaly pozvolně preferovat *smart sanctions*. Na jejich uvalování nebyl systém rovněž zcela připraven, jsou evidovány případy soudních sporů o legislativní legitimitě inteligentních sankcí. (Druláková a kol., 2011, s. 6)

V roce 2003 dochází k reformě – byla přijata Pravidla pro implementaci a evaluaci restriktivních opatření (sankcí) v rámci SZBP EU. Definují sankce, jejich cíle, principy a druhy. Dochází k jejich standardizaci. (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 11)

V roce 2004 EU zveřejnila Základní zásady pro použití restriktivních opatření. V něm se vymezují sankce jako důležitý nástroj zachovávání a obnovování mezinárodního míru a bezpečnosti v souladu s principy Charty OSN a Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Vznikla REFLEX, pracovní skupina Rady EU, která dohlíží nad konstrukcí a implementací, sbírá a vyhodnocuje informace, poskytuje zpětnou vazbu. (Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 11)

Poslední větší modifikace přináší Lisabonská smlouva. Rozvíjí sankce proti státním, nestátním, fyzickým a právnickým subjektům, územním celkům atd. Cílené sankce se rozvíjí díky své tržní konformnosti, ale hlavně kvůli nárůstu světového terorismu v chudých zemích, kde by tržní nástroje mohly mít zdrcující účinek na obyvatelstvo a zároveň nulový dopad na viníky. EU má nyní mnohem větší kompetenci v oblasti blokování veškerých aktiv. Lisabonská smlouva přinesla i částečnou změnu kompetencí při uvalování sankcí. Jedná-li se o hospodářské nebo finanční opatření vůči třetím zemím či libovolným subjektům, přijímá nařízení Rada kvalifikovanou většinou a to na návrh Komise. Jestliže jde o sankce na subjekty, které nejsou přímo spojené s režimem třetí země, přijímá Rada opatření jednomyslně a po předchozí konzultaci s Evropským parlamentem. (Druláková a kol., 2011, s. 7-8; Druláková, Trávníčková, Zemanová, Sankční politika EU, 2011, s. 4-6)

¹⁴ (Druláková a kol., 2011, s. 6-7; Druláková, Trávníčková, Zemanová, 2009, s. 10; Druláková, Trávníčková, Zemanová, Sankční politika EU, 2011, s. 3-5)

4.3 Sankce EU proti Rusku

4.3.1 Personální sankce

O těchto sankcích se začalo uvažovat již v únoru, kdy vláda Janukovyče začala prokazatelně využívat hrubé síly k ukončení demonstrací. Sankce byly uvalovány v několika vlnách.

K prvnímu opatření dochází 6. března v rámci tzv. březnové vlny, kdy americké ministerstvo financí vydává prohlášení o uvalení sankcí na blíže neurčené entity, které stojí za ohrožením územní celistvosti Ukrajiny, desintegračním tendencím na Krymu a omezování demokracie. Evropská Unie se zpočátku stavěla k možnosti uvalení sankcí neutrálně. Jako první se za uvalení sankcí postavila Litva. Ostatní státy, včetně Německa, vyznávaly opatrnější strategii, založenou na sledování účinků sankcí, které uvalily Spojené státy. Politika „appeasementu“ ze strany EU vychází z důležitosti obchodních vztahů s Ruskem. „Sankce si mohou dovolit uvalovat Spojené státy, které jsou na druhé straně oceánu. Evropská unie má na Ukrajině více sázek ve hře,“ řekl v rozhovoru pro server EurActiv.cz analytik Ústavu mezinárodní vztahů Vít Beneš. (Denková, 2014) Specifické sankce byly realizovány 17. března a 21. března, jako reakce na proběhlé krymské referendum a následnou ratifikaci tohoto aktu Ruskou federací. Cílem je omezit následující subjekty (Council of EU, 2015, s. 1-6):

- Současní představitelé samozvané Autonomní republiky Krym
- Bývalí představitelé Republiky Krym, kteří podpořili anexi
- Osoby podporující březnový převrat
- Členové Rady Federace¹⁵ a Státní dumy¹⁶, kteří podpořili vznik Autonomní republiky Krym
- Velitelé Černomořské flotily a ruské armády Západ, která svými prostředky umožnila převrat
- Místopředseda ruské vlády
- Hlavy státního zpravodajství Rossiya Segodnya
- Organizátoři krymského referenda

Dokladem o neúčinnosti těchto sankcí jsou dubnové události – opevnění krymských hranic, vznik Luhanské lidové republiky a Doněcké lidové republiky. List sankcionovaných osob se 29. dubna, 12. května, 12. července rozšířil o další jména. Postihoval zejména (Council of EU, 2015, s. 6-11):

- Členy ruské tajné služby
- Aktivní představitele Luhanské a Doněcké republiky
- Velitele separatistických sil

¹⁵ Horní komora Federálního shromáždění Ruské federace

¹⁶ Dorní komora Federálního shromáždění Ruské federace

- Předáky radikálních demonstrantů
- Blízký okruh spolupracovníků a přátel prezidenta Putina

K největšímu rozšíření seznamu dochází na konci července (25. 7. 2014 a 30. 7. 2014), jako reakce na sestřelení letadla ukrajinské armády a malajsijského civilního letadla. Dalším impulsem bylo nerespektování podmínek humanitární pomoci ze strany Ruské federace. Seznam byl tedy rozšířen ještě třikrát a to 12. 9. 2014; 29. 11. 2014; 16. 2. 2015. Celkově je k 15. dubnu 2015 sankcionováno 151 osob ruské či ukrajinské národnosti, které se podílely nebo nějakým způsobem podpořily vznik Autonomní republiky Krym a separatistických republik. (Council of EU, 2015, s. 11-31)

V rámci zkoumání ekonomických dopadů personálních sankcí jsou nejzajímavějšími subjekty ruští oligarchové a blízcí spolupracovníci prezidenta Putina. Příkladem může být Gennady Timchenko, zakladatel společnosti Gunvor, která se zabývá obchodem s komoditami (převážně ropa a plyn). Timchenko je čtvrtinovým vlastníkem sankcionované společnosti Novatek; firmy Volga Group a Stroytransgaz Group jsou v jeho plném vlastnictví. Významným jménem je Arkady Rotenberg, poloviční vlastník SMP bank. Sankcionován byl představitel Rosneftu Igor Sechin; třetinový vlastník Bank Rossiya Yuri Kovalchuk; Nikolai Shamalov, který vlastní 10 % akcií Bank Rossiya; Vyacheslav Volodin. Ve všech případech se jedná blízké přátele a poradce prezidenta Putina. Tyto osoby disponují obrovským majetkem, po uvalení sankcí nemohou svým majetkem svévolně nakládat a to má i vliv na jejich podnikání. (BBC, Ukraine crisis: Russia and sanctions, 2014)

Všem subjektům na seznamu jsou zmrazena všechna vlastněná aktiva, finanční prostředky a hospodářské zdroje. Není umožněn přístup k finančním prostředkům, jako je hotovost, šeky, bankovní vklady, akcie, podíly apod. a ani žádný pohyb s nimi či jejich prodej. Veškerá další hmotná či nehmotná aktiva, včetně nemovitostí, nelze prodat ani pronajmout. Zmrazení aktiv zahrnuje i zákaz poskytování zdrojů sankcionovaným subjektům. Osoby a společnosti z EU nesmí poskytovat platby ani dodávat zboží a další aktiva. Souhrnně lze říci, že veškeré obchodní transakce s postiženými subjekty nelze provádět legální cestou. (Informativní přehled omezující opatření EU, 2014)

4.3.2 Ekonomické sankce

Evropská unie schválila strukturu ekonomických sankcí 31. července 2014. Hlavním impulsem bylo sestřelení civilního letu MH17. Sankce vešly v platnost hned 1. srpna 2014. Stejnou strukturu zvolilo i USA 16. července. Počet sankcionovaných právnických osob se časem rozšiřoval. (U.S. Department of Treasury, 2014) V současnosti jsou postiženy 4 oblasti:

Omezení kapitálového trhu

Cílem je omezit významné úvěrové instituce nebo jinou významnou institucí mající výslovný mandát podporovat konkurenceschopnost ruské ekonomiky, její diverzifikaci a podněcování investic, které jsou více než z 50 % ve veřejném vlastnictví či pod veřejnou kontrolou. (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014)

Konkrétně se tyto podmínky vztahují na východoevropskou divizi Sberbank, VTB, Gazprombank, Russian Agricultural Bank (Rosselkhozbank) a Vnesheconombank. Podmínku státního vlastnictví nesplňuje Bank Rossiya a SMP bank. Dle EU však plní funkci "privátní banky" pro ruské elity. Na destabilizaci Krymu se nejvíce měla podílet Russian National Commercial Bank. Po nelegální anexi se stala majetkem sporné Autonomní republiky Krym. RNCB využila situace a začala zřizovat vlastní pobočky ostatních bank, které se stahovaly z trhu, a tak se stala dominantní bankovní silou na Krymu. (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014; BBC, Ukraine crisis: Russia and sanctions, 2014)

Dalším cílem jsou společnosti, které jsou pod veřejnou kontrolou nebo z více než 50 % ve veřejném vlastnictví, výše jejich odhadovaných celkových aktiv přesahuje 1 bilion ruských rublů a jejichž odhadované příjmy pocházejí nejméně z 50 % z prodeje nebo přepravy surové ropy nebo ropných produktů. Konkrétně jsou jmenovány tři největší těžební společnosti - Rosneft, Transneft, Gazprom neft. USA svoje sankce vztáhla ještě na společnost Novatek, která je druhým největším dodavatelem zemního plynu, investiční společnost a ropného akcionáře Volga Group, největší stavební společnost Stroytransgaz Group. (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014; BBC, Ukraine crisis: Russia and sanctions, 2014)

Dále jsou sankce uvaleny na subjekty zabývající se především koncipováním, výrobou, prodejem či vývozem vojenského vybavení nebo služeb. Hlavně jde o státní UNITED AIRCRAFT CORPORATION, potom o soukromé OPK OBORONPROM a URALVAGONZAVOD. Vesměs se jedná o výsadní dodavatele těžké vojenské techniky ruské armády. Sankce nezahrnují subjekty působících v kosmickém odvětví nebo v odvětví jaderné energetiky. (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014)

Tyto subjekty nemohou na evropském a americkém finančním trhu získat dlouhodobé financování. Konkrétně se zakazuje přímý či nepřímý nákup nebo prodej převoditelných cenných papírů a nástrojů peněžního trhu, poskytování souvisejících investičních služeb či pomoc při vydávání takových cenných papírů a nástrojů nebo jakékoli jiné přímé či nepřímé obchodování s nimi, pokud jde o převoditelné cenné papíry a nástroje peněžního trhu se splatností delší než 30 dnů vydané po dni 12. září 2014. USA dává producentům ropy lehce volnější podmínky- mohou emitovat finanční instrumenty se splatností menší než 90 dní. (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014)

Omezení pro vývoz citlivých technologií pro ropné odvětví a související obory ze zemí EU

Omezení se týká dovozu citlivých technologií využitelných pro průzkum těžby ropy a těžbu ropy, které jsou používány pro hlubinný podmořský a arktický průzkum a těžbu ropy a dále těžbu ropy z břidlic. Oslabení pozice na finančním trhu má za úkol zbavit ruské společnosti možnosti dlouhodobého financování, které je nutné při dlouho plánovaném budování ropných terminálů v náročných přírodních podmínkách. Odstřihnutí společností od důležitých technologií prakticky znemožňuje nové projekty realizovat. Jmenovitý zákaz dovozu je vyhlášen pro Rosneft, Transneft, Gazprom Neft, Lukoil, Gazprom a Surgutneftegaz. (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014; U.S. Department of Treasury, 2014)

Omezení pro vývoz zboží a technologií dvojího užití ze zemí EU

Dle evropské legislativy se jedná o veškeré zboží včetně softwaru a technologií, které lze použít jak pro civilní, tak i vojenské účely a které zahrnuje veškeré zboží, které může být použito jak pro nevýbušné účely, tak i pro jakoukoliv formu podpory výroby jaderných zbraní nebo jiných jaderných výbušných zařízení. (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014) Teoreticky se může jednat o produkty následujících odvětví: těžba plynu, letectví, bezpečnostní systémy, laserová a navigační technologie, telekomunikace, chemické a medicínské produkty, produkty materiálového a biologického inženýrství, polovodičová a výpočetní technika, automobilový průmysl. (European Commission, 2013)

Evropským zemím se nařízením Rady (EU) č. 833/2014 zakazuje prodávat, dodávat, převádět nebo vyvážet zboží a technologie dvojího užití jakékoli fyzické nebo právnické osobě, subjektu nebo orgánu v Rusku nebo pro použití v Rusku, pokud uvedené položky jsou nebo by mohly být celé nebo z části určeny pro vojenské použití nebo pro vojenské koncové uživatele.

Třem subjektům se zakazuje přímý či nepřímý prodej, dodávky, převod nebo vývoz zboží. Rovněž je zakázáno, aby těmto subjektům byla poskytnuta jakákoliv finanční pomoc (dotace, půjčky, pojištění), technická pomoc, zprostředkovatelská činnost, dovoz výrobního materiálu a komponentů. Konkrétně se jedná o (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014):

- JSC Sirius (optoelektronika pro civilní a vojenské účely)
- OJSC Stankoinstrument (strojní inženýrství pro civilní a vojenské účely)
- OAO JSC Chemcomposite (materiály pro civilní a vojenské účely)

Zbrojní vývozní embargo

Z titulu zákazu vývozu zboží a technologií dvojího užití vyplývá i zákaz přímého či nepřímého prodeje, dodávek, převodu nebo vývozu vojenské techniky ze zemí EU. Následně je zakázáno subjektům z EU poskytnout finanční pomoc (dotace, půjčky, pojištění), technická pomoc, zprostředkovatelskou činnost, dovoz výrobního materiálu a komponentů určitým ruským subjektům. Konkrétně se jednalo o (Úřední věstník EU, Nařízení rady č. 960/2014):

- JSC Kalashnikov (ruční palné zbraně)
- JSC Tula Arms Plant (zbraňové systémy)
- NPK Technologii Maschinostrojenija (střelivo)
- OAO Wysokototschnye Kompleksi (protiletcké a protitankové systémy)
- OAO Almaz Antey (státem vlastněný podnik; zbraně, střelivo, výzkum)
- OAO NPO Bazalt (státem vlastněný podnik, výroba strojů pro výrobu zbraní a střeliva)

5 Praktická část

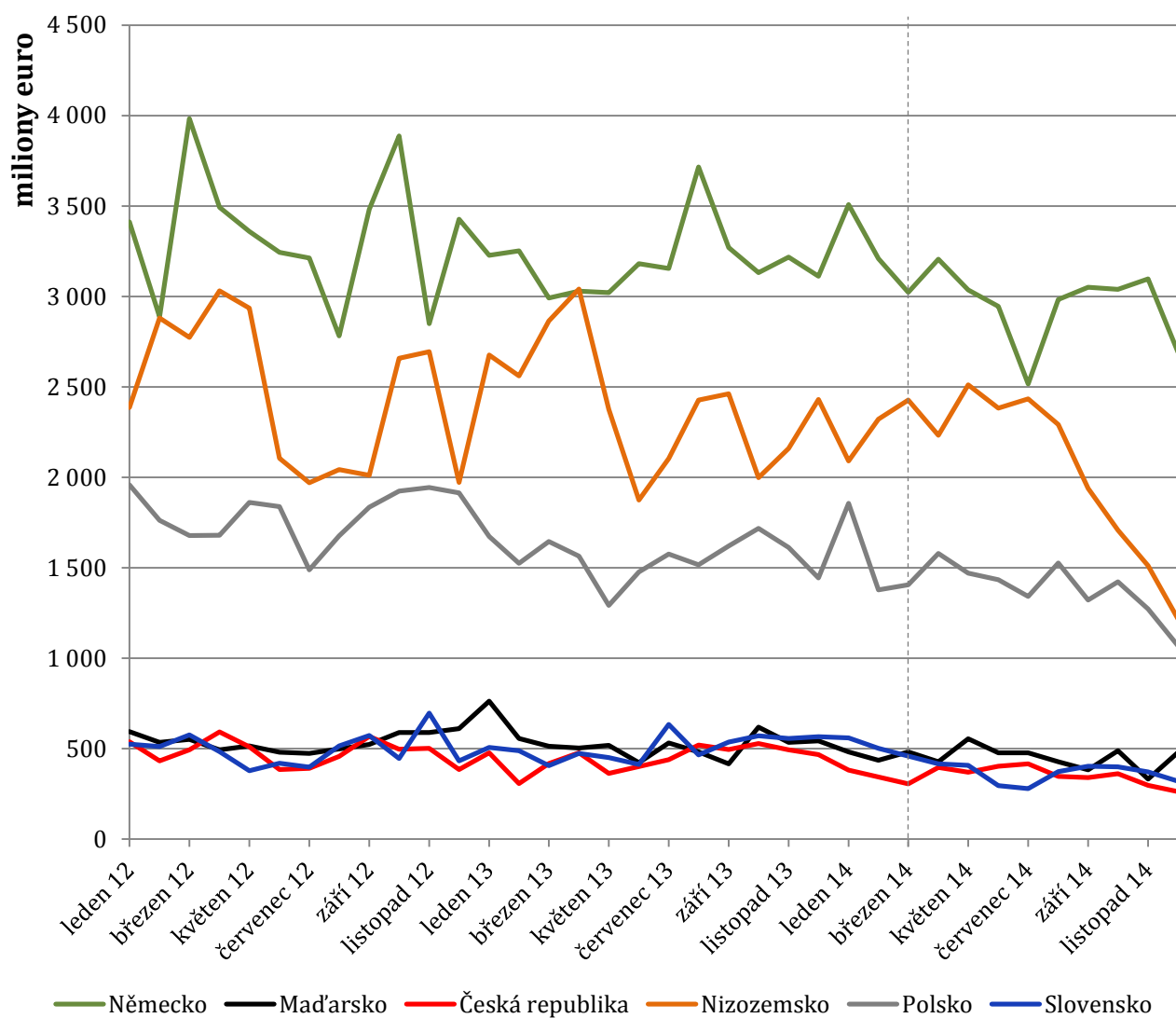
Praktická část se zaměřuje na empirickou analýzu vývoje importu z Ruska do vybraných zemí na měsíčních časových řadách. Výsledky analýzy budou konfrontovány s odbornými zdroji v kapitole Diskuze.

5.1 Analýza vývoje proměnných

Analýza stability modelu (strukturálních zlomů) je provedena na datech importu z Ruska do vybraných zemí. V případě importu se jedná o závislou neboli vysvětlovanou proměnnou. Závislá proměnná Y je vysvětlována hodnotami indexu IPP, který slouží jako zástupná proměnná za HDP. Eurostat nabízí data očištěná od sezonních vlivů a od vlivů pracovního týdne. Data byla následně ručně očištěna od inflace pomocí indexu CPI pro dané období. Vznikl tedy reálný IPP, který byl linearizován a stacionarizován.

Hodnoty importu jsou vedeny v eurech, zatímco hodnoty IPP mají formát indexu. Data jsou tedy svou povahou a řádem velmi vzdálené, proto byly transformovány přirozeným logaritmem tzv. linearizovány. Data se stávají srovnatelnými a přitom si zachovávají potřebné informace. Pomocí 1. diference je odstraněno riziko zdánlivé závislosti mezi proměnnými, data jsou tzv. stacionarizována. Jako další vysvětlující proměnné jsou časové dummy proměnné uvažující uvalení březnových personálních a ekonomických sankcí, které vešly v účinnost v srpnu.

Stabilita modelu bude otestována Chow testem. U Chow testu je vhodné zkoumat celkem 4 období. Na začátku měsíce února 2014 a července 2014 se začaly objevovat zprávy o zavedení a povaze sankcí. Změna v těchto obdobích indikuje obavu z potenciálního rozsahu sankcí. Naopak zlom v měsíci březnu 2014 a srpnu 2014 indikuje začátek působení sankcí a dopad na import. Do úvah je třeba zapojit i nepříznivé tržní vlivy, kterým Rusko čelí od srpna 2014 – pokles cen ropy, devalvace rublu, vysoká inflace, odtok kapitálu, neúčinná devizová intervence a tedy značný pokles devizových rezerv.



Graf. 1 Import zboží a služeb z Ruska do vybraných zemí

Zdroj: Eurostat

5.2 Výsledky analýzy pro Německo

Tab. 3 Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Německo

Závisle proměnná: Id Import do Německa					
	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota	Testovací statistika
Konstanta	0,00542411	0,0264778	0,2049	0,83844	
Id Reálný IPP	4,6174	1,85709	2,4864	0,01597 **	
Dummy Finanční sankce	-0,00780572	0,110924	-0,0704	0,94415	
Dummy Personální sankce	-0,023206	0,0862179	-0,2692	0,78882	
Chow test únor				0,0401883	4,42044
Chow test březen				0,12067	2,20137
Chow test červenec				0,032388	4,82352
Chow test srpen				0,0877368	2,54864
Další hodnoty					
Střední hodnota závisle proměnné	0,006040	Sm. odchylka závisle proměnné		0,187792	
Součet čtverců reziduí	1,826750	Sm. chyba regrese		0,182246	
Koeficient determinace	0,106903	Adjustovaný koeficient determinace		0,058188	
F(3, 55)	2,194474	P-hodnota(F)		0,099021	
Logaritmus věrohodnosti	18,79510	Akaikovo kritérium		-29,59019	
Schwarzovo kritérium	-21,28004	Hannan-Quinnovo kritérium		-26,34625	
rho (koeficient autokorelace)	-0,560245	Durbin-Watsonova statistika		3,081891	

Zdroj: Vlastní zpracování (Gretl výstup)

Nízká p-hodnota (0,01597) logaritmicke diference reálného IPP značí, že se jedná o statisticky významnou proměnnou. Je tak potvrzena ekonomická teorie – HDP je faktorem, který ovlivňuje domácí poptávku po zahraničním zbožím. Kladný koeficient 4,617 potvrzuje další předpoklad ekonomické teorie – růst HDP ovlivňuje import do dané země pozitivně. V případě Německa změna IPP o jednu jednotku zvýší import o 4,617 jednotek. Tuto hodnotu je potřeba brát s rezervou, použitý model nepostihuje všechny determinanty importu. Hodnota koeficientu je nejvyšší ze všech zkoumaných zemí. Časové dummy proměnné jsou statisticky nevýznamné, přesto byly uvažovány v Chow testu.

Nejvýznamnější strukturální zlom byl nalezen v červenci, jedná se období, kdy se začalo uvažovat o uvalení finančních sankcí. Méně významný zlom nastal v únoru, tedy v době zahájení diskuze o uvalení prvních sankcí. Oba dva zlomy jsou významné na 5 %ní hladině významnosti.

P-hodnota při F-testu činila 0,099021; model jako celek je statisticky průkazný na 10 %ní hladině významnosti.

5.3 Výsledky analýzy pro Polsko

Tab. 4 Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Polsko

Závisle proměnná: Id Import do Polska					
	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota	Testovací statistika
Konstanta	0,0128771	0,0169545	0,7595	0,45079	
Id Reálný IPP	-1,47706	0,819326	-1,8028	0,07671 *	
Dummy Finanční sankce	-0,00141506	0,0711486	-0,0199	0,98420	
Dummy Personální sankce	-0,0569762	0,0554139	-1,0282	0,30836	
Chow test únor				0,491504	0,479749
Chow test březen				0,042940	3,34255
Chow test červenec				0,920731	0,0099957
Chow test srpen				0,995036	0,0049771
Další hodnoty					
Střední hodnota závisle proměnné	0,001778	Sm. odchylka závisle proměnné		0,119826	
Součet čtverců reziduí	0,758264	Sm. chyba regrese		0,117416	
Koeficient determinace	0,089478	Adjustovaný koeficient determinace		0,039814	
F(3, 55)	1,801646	P-hodnota(F)		0,157608	
Logaritmus věrohodnosti	44,73334	Akaiikovo kritérium		-81,46668	
Schwarzovo kritérium	-73,15653	Hannan-Quinnovo kritérium		-78,22273	
rho (koeficient autokorelace)	-0,353552	Durbin-Watsonova statistika		2,649793	

Zdroj: Vlastní zpracování (Gretl výstup)

Dle nízké p-hodnoty lze konstatovat platnost ekonomické teorie, kdy import je ovlivněn domácí poptávkou reprezentovanou indexem průmyslové produkce. Oproti Německu je

hodnota koeficientu záporná (-1,47706), to značí negativní korelaci mezi importem a výkonem polské ekonomiky. Růst IPP ovlivní negativně dovoz zboží z Ruska. Tento fakt se ovšem zcela nevymyká ekonomické teorii, např.: ve struktuře domácí poptávky může mít import malé zastoupení, v prospěch spotřeby, investic, vládních výdajů viz. kapitola Diskuze. V březnu 2014 je na čtyřprocentní hranici významnosti je přítomen strukturální zlom. Při použití Chow testu byly uvažovány i nevýznamné dummy proměnné.

P-hodnota při F-testu činila 0,157608, model jako celek není statisticky průkazný na 10 %ní hladině významnosti.

5.4 Výsledky analýzy pro Slovensko

Tab. 5 Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Slovensko

Závisle proměnná: Id Import na Slovensko					
	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota	Testovací statistika
Konstanta	0,00109549	0,0250783	0,0437	0,96532	
Id Reálný IPP	2,05749	1,08668	1,8934	0,06357 *	
Dummy Finanční sankce	0,138739	0,104884	1,3228	0,19138	
Dummy Personální sankce	-0,13219	0,0813909	-1,6241	0,11007	
Chow test únor				0,790286	0,0714285
Chow test březen				0,959979	0,0408758
Chow test červenec				0,693171	0,157351
Chow test srpen				0,904519	0,100542
Další hodnoty					
Střední hodnota závisle proměnné	-0,005544	Sm. odchylka závisle proměnné		0,178099	
Součet čtverců reziduí	1,649832	Sm. chyba regrese		0,173196	
Koeficient determinace	0,103218	Adjustovaný koeficient determinace		0,054302	
F(3, 55)	2,110126	P-hodnota(F)		0,109423	
Logaritmus věrohodnosti	21,80012	Akaikovo kritérium		-35,60024	
Schwarzovo kritérium	-27,29009	Hannan-Quinnovo kritérium		-32,35629	
rho (koeficient autokorelace)	-0,415518	Durbin-Watsonova statistika		2,780957	

Zdroj: Vlastní zpracování (Gretl výstup)

V případě Slovenska jsou potvrzeny oba ekonomické předpoklady. Logaritmická difERENCE je v modelu významnou proměnnou (0,06357) tzn. existuje závislost mezi importem a HDP (IPP), která je dle koeficientu (2,05749) pozitivní. Ekonomický růst by měl podnítit zvýšení poptávky a importu. Časové dummy proměnné jsou statisticky nevýznamné. V celém systému není přítomen strukturální zlom, model je tedy stabilní v celém sledovaném rozsahu.

P-hodnota při F-testu činila 0,109423; model jako celek těsně je statisticky neprůkazný na 10 %ní hladině významnosti.

5.5 Výsledky analýzy pro Nizozemsko

Tab. 6 Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Nizozemsko

Závisle proměnná: Id Import do Nizozemska					
	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota	Testovací statistika
Konstanta	0,00459617	0,0246218	0,1867	0,85261	
Id Reálný IPP	2,48483	1,03581	2,3989	0,01986 **	
Dummy Finanční sankce	-0,159	0,103627	-1,5344	0,13068	
Dummy Personální sankce	0,0309759	0,0801991	0,3862	0,70081	
Chow test únor				0,209203	1,61525
Chow test březen				0,401369	0,928779
Chow test červenec				0,844288	0,0389502
Chow test srpen				0,826946	0,190699
Další hodnoty					
Střední hodnota závisle proměnné	-0,006696	Sm. odchylka závisle proměnné		0,178251	
Součet čtverců reziduí	1,599299	Sm. chyba regrese		0,170523	
Koeficient determinace	0,132165	Adjustovaný koeficient determinace		0,084828	
F(3, 55)	2,792022	P-hodnota(F)		0,048865	
Logaritmus věrohodnosti	22,71780	Akaikovo kritérium		-37,43561	
Schwarzovo kritérium	-29,12546	Hannan-Quinnovo kritérium		-34,19166	
rho (koeficient autokorelace)	-0,207328	Durbin-Watsonova statistika		2,351656	

Zdroj: Vlastní zpracování (Gretl výstup)

Model pro Nizozemsko rovněž splňuje ekonomické předpoklady. P-hodnota (0,01986) je v kontextu zkoumaných zemí po Německu druhá nejvyšší. Tyto dvě země nejlépe vystihují teoretický předpoklad ekonomické závislosti mezi růstem a objemem importu. Kladný koeficient 2,48483 potvrzuje pozitivní korelaci. V rámci Chow testu byly uvažovány nevýznamné dummy proměnné, strukturální zlom nebyl přítomen v žádném zkoumaném období.

P-hodnota při F-testu činila 0,048865; model jako celek je statisticky průkazný na 10 %ní hladině významnosti.

5.6 Výsledky analýzy pro Maďarsko

Tab. 7 Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Maďarsko

Závisle proměnná: Id Import do Maďarska					
	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota	Testovací statistika
Konstanta	0,00892239	0,0248136	0,3596	0,72054	
Id Reálný IPP	-1,05775	0,93896	-1,1265	0,26484	
Dummy Finanční sankce	-0,0100374	0,104701	-0,0959	0,92397	
Dummy Personální sankce	3,0581e-06	0,0813807	0,0000	0,99997	
Chow test	--- vysvětlující proměnné jsou nevýznamné ---				
Další hodnoty					
Střední hodnota závisle proměnné	0,007248	Sm. odchylka závisle proměnné		0,169370	
Součet čtverců reziduí	1,625454	Sm. chyba regrese		0,171912	
Koeficient determinace	0,023052	Adjustovaný koeficient determinace		-0,030236	
F(3, 55)	0,432590	P-hodnota(F)		0,730499	
Logaritmus věrohodnosti	22,23925	Akaikovo kritérium		-36,47851	
Schwarzovo kritérium	-28,16836	Hannan-Quinnovo kritérium		-33,23456	
rho (koeficient autokorelace)	-0,508365	Durbin-Watsonova statistika		2,762639	

Zdroj: Vlastní zpracování (Gretl výstup)

Všechny vysvětlující proměnné jsou statisticky nevýznamné, nelze proto ani ověřit existenci strukturálního zlomu. P-hodnota při F-testu (0,730499) značí, že model je statisticky neprůkazný na 10 %ní hladině významnosti. Z tohoto důvodu lze očekávat reformulaci modelu a začlenění dalších proměnných do modelu. Stávající modely byly nicméně vytvořeny na základě ekonomické teorie a ekonomické reality ve zkoumaných zemích. Z těchto důvodů se autor práce rozhodl nerozšiřovat model a ponechat výsledky bez interpretace.

5.7 Výsledky analýzy pro Českou republiku

Tab. 8 Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Českou republiku

Závisle proměnná: Id Import do České republiky					
	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota	Testovací statistika
Konstanta	0,0102235	0,0247802	0,4126	0,68153	
Id Reálný IPP	-1,14223	0,931172	-1,2267	0,22518	
Dummy Finanční sankce	-0,0136722	0,104725	-0,1306	0,89660	
Dummy Personální sankce	-0,000306692	0,0810926	-0,0038	0,99700	
Chow test	--- vysvětlující proměnné jsou nevýznamné ---				
Další hodnoty					
Střední hodnota závisle proměnné	0,007248	Sm. odchylka závisle proměnné		0,169370	
Součet čtverců reziduí	1,618675	Sm. chyba regrese		0,171553	
Koeficient determinace	0,027126	Adjustovaný koeficient determinace		-0,025939	
F(3, 55)	0,511183	P-hodnota(F)		0,676242	
Logaritmus věrohodnosti	22,36254	Akaikovo kritérium		-36,72509	
Schwarzovo kritérium	-28,41494	Hannan-Quinnovo kritérium		-33,48114	
rho (koeficient autokorelace)	-0,502564	Durbin-Watsonova statistika		2,754556	

Zdroj: Vlastní zpracování (Gretl výstup)

Poznatky z ekonomické teorie nebyly potvrzeny ani v modelu pro Českou republiku, kde rovněž vysvětlující proměnné i samotný model jsou nevýznamné. K výsledkům je přistoupeno stejně jako výsledkům Maďarska. Model byl vytvořen na základě ekonomické teorie a reality. Bylo by přípustné reformulovat model a přiřadit další proměnné. Výsledky jsou ponechány bez interpretace.

6 Diskuze

V této kapitole jsou shrnuty výsledky pro dané země, které jsou následně interpretovány s ekonomickou realitou v dané zemi. Na závěr kapitoly je vyhodnocena účinnost sankcí proti Rusku.

V lednu roku 2015 analytici ohlásili vstup Ruska do recese, MMF předpokládá pokles o 3 %, Reuters a ECB odhadují pokles asi o 4–5 %. Zdroje se shodují, že se sankce na tomto vývoji podílejí pouze v menší míře. Hlavní podíl na negativním vývoji měl pokles cen ropy na světovém trhu. (Odendahl, Bond, Rankin, 2015, s. 6) Pokles cen ropy přinesl depreciaci a citelně omezil příjmovou stránku rozpočtu. Ztráta důvěry v ruskou ekonomiku a neúspěšné devizové intervence podpořily odliv kapitálu a depreciaci. Ruská ekonomika je závislá na importu strojních zařízení, potravin a medikamentů. Nucený nákup prostřednictvím slabé měny navyšuje obecnou cenovou hladinu. Centrální banka se pokouší neúspěšně apreciovat rubl monetárními restrikcemi. Zahraniční kapitál přilákan nebyl, snížená spotřeba a investice podporují kontrakci ekonomiky. Dle některých názorů velikost devaluace konečně probouzí ruskou měnu z iluze vytvořené Holandskou nemocí. Prodej ropy a nerostného bohatství uměle posiloval rubl, který byl překážkou rozvoje a konkurenceschopnosti ostatních odvětví. Ruská ekonomika má strukturální nedostatky, ekonomika je krajně nediverzifikovaná, a tak náchylná k šokům způsobených změnou cen vyvážených surovin. (Odendahl, Bond, Rankin, 2015, s. 7-11; Ćwiek-Karpowicz, Secrieru, 2015, s. 47-57)

Sankce napomohly kapitálovému odtoku, možnost jejich rozšíření odrazuje potenciální investory. Byly i důvodem snížení ratingu ruským dluhopisům. Klíčové banky a společnosti nemohou získat dlouhodobý kapitál, absenci finančního trhu musí saturovat vláda. Evropské partnery jako jsou Shell, Lukoil, ExxonMobile ukončily spolupráci na ropných projektech se sankcionovanými firmami. Absenci zahraničních partnerů bude muset opět řešit ruská vláda, jelikož banky ztratily úvěruschopnost. (Odendahl, Bond, Rankin, 2015, s. 9-11)

Sankce mají narušit růstový potenciál nejdůležitějšího odvětví průmyslu Ruska a mají být dostatečně šetrné k obchodním vztahům, které členské země EU s Ruskem chovají. Uvalení sankcí se může negativně projevit na ekonomice obou stran, většinou snížením tempa růstu HDP, v horších případech se projeví poklesem HDP. Sankce EU mají zabránit exportu zbraní, ropných technologií a s tím spojených služeb, statků dvojího užití z EU do Ruska. Podíl prodeje zbraní a ropných technologií na celkovém exportu je pro vybrané země velmi malý. Odvětví produkující výrobky, které mohou být teoreticky považovány za statky dvojího užití, jsou zastoupeny ve struktuře exportu výrazně. Dalším důležitým důsledkem sankcí jsou protisankce uvalené Ruskem na dovoz ovoce, zeleniny, květin, masa, ryb a mléčných produktů ze zemí EU. Potravinářství je v evropském exportu rovněž zastoupeno. Neschopnost exportovat ať z titulu sankcí nebo protisankcí negativně ovlivní růst HDP a tím i na import zboží služeb z Ruska.

Německo

Německo za rok 2014 vyvezlo do Ruska zboží a služby v hodnotě 39,4 miliard USD, což činí asi 1 % jeho HDP. Do Ruska míří necelé 3 % německého vývozu a dle statistik server-

ru World richiest countries vyveze $\frac{3}{4}$ exportu do Ruska tvoří zboží, které potenciálně spadá do statků dvojího užití. Dále vyveze zakázané zemědělské produkty v objemu 713 milionů USD (0,02 % HDP). Německý export a HDP nejsou tedy na Rusku příliš závislé. Německý Svaz zaměstnavatelů protestoval proti zavedení sankcí nejdůrazněji. Dle jeho odhadů přijde Německo o 8,5 miliard USD exportu a riskuje se 50 000 pracovních míst. Tyto obavy byly nadnesené vzhledem k německému systému Kurzarbeit nebo politice nových pracovních míst. Vláda i ECB ujistila, že v případě citelnějšího zpomalení je připravena s mírným zpožděním zavést fiskální a monetární stimuly. Vykompenzovala by tak ztrátu pracovních míst v odvětvích, které mají vývozní vazby na Rusko. Při pesimistických prognózách nebyl uvažován ani ropný šok, který působí na spotřebitele pozitivně. Ruská ekonomika zpomaluje už několik let, stejně jako poptávka po německém zboží má klesající trend už od roku 2011, proto nelze vinit sankce v plném rozsahu. (Oden-dahl, Bond, Rankin, 2015, s. 12-13)

Tab. 9 Změna HDP Německu

Mezičtvrtletní změna HDP				Celková meziroční změna
Q1 2014	Q2 2014	Q3 2014	Q4 2014	
0,7 pb.	-0,2 pb.	0,2 pb.	0,1 pb.	1,5 pb.

Zdroj: OECD

V prvním čtvrtletí byl růst HDP tažen hlavně domácí spotřebou, trhem práce a vládními výdaji. Kontrakce v druhém čtvrtletí je způsobená slabým exportem a poklesem investic; uváděným důvodem jsou geopolitická rizika, nižší růst světových ekonomik a fragilní situace eurozóny. Třetí a čtvrté čtvrtletí stagnuje, HDP je opět taženo spotřebou, vládními výdaji a překvapivě exportem. Spolkové ministerstvo pro hospodářství a technologie eviduje v tomto období nižší počet uzavřených importních kontraktů s Ruskem. Mírný růst HDP je potvrzením nízké závislosti na Rusku. Pokles exportu do Ruska ve třetím a čtvrtém čtvrtletí činil 26,3 % a přesto je přírůstek HDP kladný.¹⁷

Výsledky empirické analýzy lze při uvedených ekonomických souvislostech interpretovat následujícím způsobem. Německo ve třetím a čtvrtém čtvrtletí roste, domácí poptávka a spotřeba posiluje, rubl slábne. Všechny determinanty jsou příznivé pro růst importu, který ovšem klesá. Hodnota I d Reálný IPP pro červencový zlom se mění na -12,7205. Tuto změnu lze nejsnadněji objasnit geopolitickým napětím a strachem ze sankcí. Geopolitická situace nemotivuje německé dovozce uzavírat importní kontrakty, byť jsou splněny ekonomické podmínky růst.

Nizozemsko

Kvůli sankcím a protisankcím potenciálně může přijít o 6,2 miliard USD (necelé 1 % HDP). Geopolitickou krizí nebylo příliš zasaženo, všechny čtvrtletí v roce 2014 si drželo nízký, ale kladný růst viz tabulka č. 10.

¹⁷ (Obchodně-ekonomický úsek Velvyslanectví ČR v Berlíně; září 2014, říjen 2014, prosinec 2014 – leden 2015)

Tab. 10 Změna HDP Nizozemska

Mezičtvrtletní změna HDP				Celková meziroční změna
Q1 2014	Q2 2014	Q3 2014	Q4 2014	
0,1 pb.	0,5 pb.	0,2 pb.	0,5 pb.	0,7 pb.

Zdroj: OECD

První dvě čtvrtletí byla tažena výhradně exportem. Může za to i velmi mírná zima, která zabránila vyšší spotřebě domácího plynu. Ve třetím a čtvrtém čtvrtletí dochází ke změně v struktuře růstových faktorů. Podíl exportu klesá, naopak nízké ceny ropy a velmi mírná inflace motivují ke spotřebě. Geopolitická situace odradila umisťovat investice do Ruska a na Ukrajinu. V podílu HDP viditelně vzrostlo zastoupení investic. Rabobank tvrdí, že se jedná částečně o prostředky, které měly skončit v Rusku nebo naopak o kapitál, který byl z Ruska stažen. Nizozemský export se účinně přeorientoval na jiné trhy mimo eurozónu, využil u toho relativně slabého eura. Dle nizozemské hospodářské komory se kvůli geopolitickému napětí a sankcím snížil počet uzavřených dlouhodobých kontraktů na dovoz ruského zboží; tendence poklesu se projevují už v posledním čtvrtletí 2014. (Smid, 2015; Badir, 2015)

Empirická analýza se v případě Nizozemska odchyluje od uvedených ekonomických souvislostí pro rok 2014. V období ukrajinské krize si Nizozemsko drží mezičtvrtletní růst. Růst HDP je tažen spotřebou, takže opět jsou faktory nakloněny vyššímu dovozu. Kladný růst nekoresponduje s výrazným poklesem importu, který je největší ze všech sledovaných zemí. Navzdory tomu není strukturální zlom přítomen, jako je tomu u Německa. IPP nemusí být dokonalým zástupcem poptávky po zahraničním zbožím.

Polsko

Polská ekonomika platí za více uzavřenou, proto odolala recesi v dobách krize. Nezaměřuje se tolik na export, růst je tažen domácí spotřebou a investicemi. *Polsko mělo výhodu v tom, že růst HDP byl v posledních letech více ovlivněn domácí spotřebou než exportem, což znamenalo mírnější dopad na celkovou situaci. Dalším důležitým faktorem, který odlišuje polskou ekonomiku od těch sousedních je, že není až tak závislá na jednotlivých odvětvích ekonomiky, týká se to hlavně automobilového průmyslu.* (Lacina, Toman, 2009, s. 198) Necelé 1 % HDP tvoří export statků, které teoreticky mohou spadat do kategorie dvojitého užití a jsou vyváženy do Ruska; dále 0,02 % HDP je tvořeno vývozem zakázaných potravin do Ruska. Polsko záhy zjistilo, že dopady sankcí a protisankcí budou mít velmi malý dopad.

Tab. 11 Změna HDP Polska

Mezičtvrtletní změna HDP				Celková meziroční změna
Q1 2014	Q2 2014	Q3 2014	Q4 2014	
0,5 pb.	0,6 pb.	0,9 pb.	0,8 pb.	3,3 pb.

Zdroj: OECD

HDP bylo tradičně taženo domácí poptávkou, která akcelerovala meziročně o 3,4 %. Byla podpořena velmi nízkou inflací společně s nižšími cenami energií a zvýšenou zaměstnaností. Do růstu se zapojily výrazně i investice, jelikož panuje přesvědčení, že růst domácí poptávky bude dlouhodobý. Faktor investic vystřídal zahraniční obchod, jehož podíl na HDP poklesl. I přes pokles exportu si ekonomika zachovala výrazný růstový trend.¹⁸

Empirická analýza ukazuje negativní korelaci mezi importem a ekonomickým růstem. Výsledky korespondují s ekonomickými souvislostmi v roce 2014. Růst HDP se časově kryje s poklesem importu z Ruska. Tento fakt je z hlediska ekonomické teorie překvapivý. Nejpříjemnějším vysvětlením je použití IPP jako zástupné proměnné vzhledem ke struktuře ekonomiky. Sekundární sektor není ve struktuře HDP tak zastoupen, naopak podíl služeb a zemědělství je vyšší. Z tohoto důvodu lze považovat IPP za nedostačující, jelikož není sledována podstatná část ekonomického výkonu.

Slovensko

Slovenské HDP je z 2 % tvořeno téměř výhradně vývozem zboží, které může být potenciálně uvažováno pro dvojí užití. Ekonomika si navzdory geopolitické situaci zachovala růstový trend.

Tab. 12 Změna HDP Slovenska

Mezičtvrtletní změna HDP				Celková meziroční změna
Q1 2014	Q2 2014	Q3 2014	Q4 2014	
0,6 pb.	0,6 pb.	0,5 pb.	0,6 pb.	2,5 pb.

Zdroj: OECD

Základem pro růst byla zvýšená spotřeba (+2,1 %) vyvěrající z nízké inflace, cenám energií, zlepšení podmínek na trhu práce a celkového optimismu. Naopak ve druhém a třetím čtvrtletí se výrazně propadají exporty Slovenska z důvodu klesající poptávky jejich zboží. Výrazná domácí poptávka způsobila převis importu nad exportem.¹⁹

Ekonomika v roce 2014 vykazuje přírůstek HDP a pokles importu, tento stav nekoresponduje s ekonomickou teorií ani s výsledky empirické analýzy, kde byla zjištěna po-

¹⁸ (Evropská komise, European Economic Forecast spring 2015, s. 106-107; Evropská komise, Country Report Poland 2015, 2015, s. 3-7)

¹⁹ (Evropská komise, European Economic Forecast spring 2015, s. 114 -115; Evropská komise, Country Report Slovakia 2015, 2015, s. 5-7)

zitivní korelace. Příčinou může být geopolitická situace. Při pohledu na graf se lze domnívat, že strukturální zlomy v případě Slovenska existují, Chow testem potvrzeny nebyly. Přitom se zdá, že Slovensko reagovalo na uvalení sankcí a eskalaci konfliktu velmi pružně – zejména velký propad importu po uvalení personálních sankcí, viditelné oživení v období hlavních prázdnin následovalo další snížení. Průmyslový index produkce nemusí být dokonalou zástupnou proměnnou.

Maďarsko

Maďarsko vyváží do Ruska potraviny a zboží, které teoreticky spadá do dvojího užití, v hodnotě 1,5 % jeho HDP. V období ukrajinské krize prodělalo nejsilnější mezikvartální růst ze všech zkoumaných zemí.

Tab. 13 Změna HDP Maďarsko

Mezičtvrtletní změna HDP				Celková meziroční změna
Q1 2014	Q2 2014	Q3 2014	Q4 2014	
1,1 pb.	1,0 pb.	0,4 pb.	0,8 pb.	

Zdroj: OECD

Proti ostatním zemím Visegradské čtyřky nebyla domácí spotřeba hlavním růstovým faktorem. Tím byly investice v podobě fixního kapitálu, který pocházel ze zdrojů EU. Jmenovitě Maďarsko čerpalo výrazně z fondů EU; centrální banka zahájila svůj program The Funding for Growth Scheme – systém zvýhodněných úvěrů malým a středním podnikům. Pokles ve třetím čtvrtletí byl způsoben hlavně útlumem exportu do Německa. Devalvace rublu snížila vývoz německých aut do Ruska a to zasáhlo maďarský export, jehož podstatnou částí jsou komponenty pro automobily. Vysoký člen maďarského statistického úřadu Dr. Pál Pozsonyi uvedl, že potravinové embargo má malý vliv a napomohlo k získání nových kontraktů v sousedních zemích. Dle něj bude růst HDP tlumen nízkou poptávkou po maďarském zboží ještě 2 kvartály, potom se projeví zmíněné fiskální stimuly, které pomohou zvýšit spotřebu a konkurenceschopnost ekonomiky.²⁰

V případě Maďarska nedošlo k potvrzení ekonomických teorií o vlivu HDP na import. To může být způsobeno nedostatečností ekonometrického modelu. Byl použit základní statický model OLS, který nezahrnuje zpoždění vysvětlujících proměnných. Řešením by mohlo být použití modelu dynamického. Dále IPP nemusí být dokonalý zástupce HDP a poptávky po zahraničních výrobcích. Data HDP v měsíčním pozorování nejsou pro většinu zemí k vůbec dispozici nebo s velkým zpožděním. Dalším možným řešením by mohlo být přiřazení dalších vysvětlujících proměnných.

²⁰ (Evropská komise, European Economic Forecast spring 2015, s. 98-99; Evropská komise, Country Report Hungary 2015, 2015, s. 3-6; Simon, Eder, 2014)

Česká republika

Ekonomika vykázala kladný růst HDP, zvláště v období stupňování geopolitického tlaku.

Tab. 14 Změna HDP České republiky

Mezičtvrtletní změna HDP				Celková meziroční změna
Q1 2014	Q2 2014	Q3 2014	Q4 2014	
0,3 pb.	0,3 pb.	0,4 pb.	0,4 pb.	2 pb.

Zdroj: OECD

K nárůstu přispěly hlavně investice s podílem 1,2 pb. Pozitivním faktem je, že nedošlo k úvěrové expanzi a firmy použily k tvorbě fixního kapitálu vlastní nakumulované prostředky. K životu se probudila i domácí spotřeba, která se zvýšila z 0,2 na 0,8 pb.; impulsem je obrat na trhu práce, snížení nezaměstnanosti, růst reálných mezd ve všech sférách o 2 %, růst počtu sebezaměstnaných osob a nízké úrokové sazby. V posledním čtvrtletí je spotřeba již dominantní. Import byl dynamizován silou domácí poptávky a narostl o 9,6 %. Hospodářský růst v eurozóně a slabá koruna zvyšuje konkurenceschopnost exportu, který narostl "pouze" o 8,8 %. Čistý export byl ve výsledku záporný, a tak přispěl negativně k růstu HDP o 0,1 pb. Změna v zásobách negativně ovlivnila růst 0,2 pb., naopak kolísavé vládní výdaje přidaly 0,3 pb. růstu. HDP v roce 2014 tedy narostlo o celé 2 pb., ekonomika tak vykompenzovala propad z předchozích dvou let.²¹

Export do Ruska tvoří na celkovém exportu asi 3 %, generuje 2,5 % HDP. Podíl zákazných potravin na celkových vývozech do Ruska tvoří 0,5 %, podíl zbraní a střeliva 0,1 % a zboží dvojího užití 1,3 %. *„Dle ekonomických propočtů by sankce mohly snížit HDP ČR o 0,03 %, což je marginální. Pro samotný byznys bude také těžké znovu navázat obchodní vztahy, pokud se nyní zpřetrhají. Důvěra je v obchodě důležitým aspektem.* (Evropská komise ČR, Dopad sankcí proti Rusku, 2014; Česká tisková kancelář, 2014)

Ekonometrický model OLS nepotvrdil základní ekonomické předpoklady; model a data nejsou pravděpodobně dostačující stejně jako v případě Maďarska.

V následujícím textu je na základě dostupných zdrojů diskutována účinnost sankcí. Účinnost sankcí se dá posoudit na základě kvantifikace ekonomických změn nebo posouzením politických změn. Hospodářské a politické změny mohou být zároveň způsobeny i dalšími vlivy, vyhodnotit účinek sankcí nemusí být vždy jednoduché.

Kvantifikovat ekonomickou účinnost sankcí v případě Ruska je obtížné. Země je extrémně závislá na vývozu ropy resp. státní rozpočet je závislý na její ceně. Změna ceny byla pravděpodobně způsobena vlivy zcela tržními. Depreciační spirála, vysoká inflace, nutnost restriktivních opatření a omezení rozpočtu jsou synergické efekty vyvěrající z nízkých cen ropy, porušení důvěry v ruskou ekonomiku a strukturálních problémů ruského hospodářství. To opět lze zařadit do kategorie tržních sil. Sankce napomohly odlivu kapitálu, posílily nedůvěru a zatížily už tak strádající státní rozpočet. Kvantifikací účinků samotných sankcí se odborné zdroje nevěnují. Separátně je kvantifikoval pouze

²¹ (Český statistický úřad, Vývoj ekonomiky v roce 2014, 2015, s. 4-7)

ruský ministr financí Vladimir Sulianov na konci listopadu 2014: „Ztráty, které Rusku způsobují sankce spojené s ukrajinskou krizí, představují asi 40 miliard dolarů ročně. Mnohem větší nebezpečí představuje pád cen ropy na světovém trhu. Ztráty, které vznikají Ruské federaci vinou poklesu cen ropy, odhadujeme na dalších 90 až 100 miliard dolarů.“ Celkem se jedná až o 140 miliard USD ročně (7 % HDP). Dne 23. 4. 2015 ruský premiér Medvěděv vyčíslil dopady nízkých cen ropy a sankcí za rok 2014 na 26,8 miliard dolarů. Ekonomická kontrakce a dopad na běžný účet platební bilance (zejména na obchodní bilanci a bilanci služeb) jsou způsobeny primárně tržními jevy. Sankce podpořily odtok kapitálu, zapůsobily tedy primárně na finanční účet platební bilance. (Odendahl, Bond, Rankin, 2015, s. 9-11; Ćwiek-Karpowicz, Secieru, 2015, s. 50-52)

Sankce byly na Rusko uvaleny ze dvou důvodů. Prvním byla nelegální anexe poloostrova Krym. Druhým důvodem je podezření z podpory desintegračních činností na východě Ukrajiny, nikdy však nebyly předloženy pádné důkazy o této činnosti. Oficiálně je Rusko obviněno z nedostatečného použití vlivu, který má na proruské povstalce, k ukončení ozbrojeného konfliktu a desintegračních tendencí. EU jasně nedefinuje podmínky ukončení sankcí, o těch hodlá diskutovat se samotným Ruskem. Konstruktivní jednání budou zahájeny až po splnění všech podmínek příměří definovaných v Minském protokolu. Rovněž musí mít ukrajinská armáda plně pod kontrolou východní hranice země. Z politického hlediska jsou sankce prozatím neúčinné, došlo sice k útlumu bojů v březnu a dubnu, mírové podmínky však stále splněny nejsou. (Odendahl, Bond, Rankin, 2015, s. 9)

7 Závěr

V první části je představeno pozadí krize na Ukrajině, její příčiny a průběh konfliktu. Text zachycuje vývoj událostí a změny politických vztahů mezi EU, Ukrajinou a Ruskem. Dále jsou popsány klasické nástroje obchodní politiky, které v případě adresného použití vůči porušiteli mezinárodněprávních norem, mohou být částečně označeny za sankce. Zvláštní pozornost je věnovaná ekonomickým sankcím, které jsou dnes nejpoužívanějším typem. Práce rovněž popisuje efektivitu a úskalí uvalování sankcí. V poslední podkapitole se nachází rozbor sankcí Evropské unie uvalených na Ruskou federaci.

Ve vlastní práci byla metodou OLS zkoumána závislost mezi importem z Ruska do určitých zemí EU a ekonomickým růstem daných zemí. Pro účely analýzy bylo nutné využít IPP jako zástupnou proměnnou za HDP. Měsíční pozorování importu a IPP byla stacionarizována a linearizována. Index průmyslové produkce byl před samotnou transformací ručně očištěn o inflační vlivy pomocí CPI. Model byl rozšířen o umělé dummy proměnné, které simulovaly zavedení sankcí. Výsledky se dají rozdělit do 3 skupin. V první skupině se nachází Německo a Nizozemsko. Koeficienty modelu odpovídají ekonomické teorii, parametry jsou statisticky významné a model jako celek je průkazný. Slovensko velmi těsně nesplňuje kritéria této kategorie. Koeficienty jsou podle ekonomické teorie správně, samotné parametry jsou významné. Bohužel model je o necelé jedno procento statisticky nevýznamný. Do druhé kategorie spadá Polsko, které neodpovídá ekonomické teorii. Autor práce se domnívá, že to vyplývá z nedostatečnosti průmyslového indexu. IPP vyjadřuje průmyslovou aktivitu dané země, v případě Polska je HDP taženo spíše zemědělstvím a službami. Do třetí skupiny je zařazeno Maďarsko a Česká republika. Modely byly zformulovány na základě ekonomické teorie a zkoumané hodnoty byly řádně transformovány, přesto parametry vyšly statisticky nevýznamné, stejně jako celý model. Ve všech případech byly časové dummy proměnné statisticky nevýznamné, to značí nulový podíl na případném strukturálním zlomu.

Třetí část se věnuje popisu vzniku ekonomické recese v Rusku a jakým podílem k ní přispěly evropské sankce. Obecně se zdroje shodují, že ruská recese byla primárně způsobena poklesem cen ropy a následovných synergických efektů, jež byly sankcemi částečně podpořeny. Dále je diskutován potenciální zásah sankcí na ekonomiku vybraných zemí. Export potravin a zboží, které potenciálně spadá do kategorie dvojího užití, průměrně generuje 1 % HDP každé zkoumané země. Tento fakt je srovnán s ekonomickou realitou v daných zemích. Všechny šest zemí zažilo meziroční zvýšení HDP a to v rámci očekávání. Mezičtvrtletní růst HDP byl sice u některých zemí ovlivněn geopolitickou situací, ale celkový ekonomický výkon zasažen nebyl. Ekonomický růst byl v mnoha případech tažen domácí spotřebou, investicemi a vládními výdaji, exportní složka zaostávala i u takových zemí jako je Nizozemsko. Na základě těchto informací se lze domnívat, že sankce nijak výrazně nepoškodily ekonomický růst. Ovšem i v opačném případě by se dalo polemizovat, zda pokles růstu nebo případně recese není způsobena aktuální stagací eurozóny. Poslední část diskuze se věnuje účinkům sankcí. Ekonomické účinky lze obtížně hodnotit vzhledem k tržním vlivům. Politická účinnost sankcí je prozatím nulová- Krym stále suverénně setrvává v Ruské federaci, Minský protokol není na východě Ukrajiny svědomitě plněn.

Sankce byly vyjádřením postoje EU ke krizi na Ukrajině, jejich konstrukce je výsledkem určitého kompromisu. Na jedné straně bylo potřeba silně zasáhnout ruskou ekonomiku, na druhé straně sankce musely respektovat obchodní vazby a být k evropským ekonomikám neutrální. To se do určité míry povedlo, zvýšenou nezaměstnanost nebo útlum exportu zažily jen určité segmenty několika odvětví. Navíc útlum exportu musí uvažován v kontextu slabé ruské poptávky způsobenou recesí a depreciací.

8 Literatura

Knížní zdroje

- CARBAUGH, ROBERT J. *International economics*. 13th ed. Mason, Ohio: South-Western Cengage Learning, c2011, xx, 556 p. ISBN 1439040761.
- CIPRA, TOMÁŠ. *Finanční ekonometrie*. 2., upr. vyd. Praha: Ekopress, 2013, 538 s. ISBN 978-80-86929-93-4.
- ČÍŽKOVÁ, ŠÁRKA. *Dopade zavedení společné měny Euro na konkurenceschopnost států skupiny PIIGS ve srovnání s Německem*. Brno, 2013. 56s. Bakalářská práce. MENDELU Provozně ekonomická fakulta. Mgr. Petr Koráb
- HUFBAUER, GARY CLYDE, JEFFREY J SCHOTT A KIMBERLY ANN ELLIOTT. *Economic sanctions reconsidered*. 2nd ed. Washington, DC: Institute for International Economics, 1990, 2 v. ISBN 08813214001.
- HUFBAUER, GARY CLYDE. *Economic sanctions reconsidered*. 3rd ed. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, c2007, xiii, 233 p.
- KALÍNSKÁ, EMILIE. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 228 s. Expert (Grada). ISBN 9788024733968.
- KRŠKOVÁ, MARIE. *Vliv sankcí OSN na ekonomiky vybraných zemí*. Brno, 2009. 78s. Diplomová práce. MU Ekonomicko-správní fakulta. Ing. Šárka Grigarčíková
- KUBIŠTA, VÁCLAV. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 375 s. ISBN 9788073801915.
- SVATOŠ, MIROSLAV. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 367 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0.
- ŠTĚRBOVÁ, LUDMILA. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 364 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4694-4.

Elektronické zdroje

- Anexe Krymu dokončena: Putinův podpis završil ústavní proceduru*. ČT 24. [online]. 21.3.2014 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/267018-anexe-krymu-dokoncena-putinuv-podpis-završil-ustavni-proceduru/>
- BADIR, MARTIJN. *The Netherlands: consumers start contributing to economic growth*. Rabobank. [online]. 11.3.2015 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <https://economics.rabobank.com/publications/2015/march/the-netherlands-consumers-start-contributing-to-economic-growth/>
- BALMFORTH RICHARD. *Mass rallies in Ukraine against government U-turn on EU*. Reuters UK. [online]. 26.11.2013 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2013/11/24/uk-ukraine-eu-idUKBRE9AN0C920131124>

- BBC NEWS. *Ukraine crisis: Russia and sanctions*. [online]. 19.12.2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26672800>
- BBC. *Ukraine unrest: Protesters storm regional offices*. BBC News. [online]. 24.1.2014 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-25876807>
- Boje u Debalceve eskalují, separatisté chtějí město získat před jednáním v Minsku*. ČT 24. [online]. 9.2.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/301148-boje-u-debalceve-eskaluji-separatiste-chteji-mesto-ziskat-pred-jednanim-v-minsku/>
- BRENNAN, CHRISTOPHER. *Ukraine Opposition Protests Europe U-Turn*. The Moscow Times. [online]. 22.11.2013 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.themoscowtimes.com/business/article/ukraine-opposition-protests-europe-u-turn/490110.html>
- CARBONNEL, ALISSA DE, LUKE BAKER. *Crimea votes to join Russia, Obama orders sanctions*. Reuters U.S.. [online]. 6.3.2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/03/06/us-ukraine-crisis-idUSBREA1Q1E820140306>
- Co se konkrétně dohodlo v Minsku?*. ČT 24. [online]. 12.2.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/301471-co-se-konkretne-dohodlo-v-minsku/>
- COLLETT-WHITE, MIKE A RONALD POPESKI. *Crimeans vote over 90 percent to quit Ukraine for Russia*. Reuters U.S.. [online]. 16.3.2014 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/03/16/us-ukraine-crisis-idUSBREA1Q1E820140316>
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *List of persons and entities under EU restrictive measures over the territorial integrity of Ukraine*. In: [online]. 2014, 2015-02-16 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/02/pdf/17022015-russia-sanctions-table---persons--and-entities_pdf/
- ĆWIEK-KARPOWICZ JAROSŁAW, SECRIERU STANISLAV. *Sanctions and Russia*. Polish Institute of International Affairs [online]. 2015, Varšava: Polish Institute of International Affairs, ISBN:978-83-64895-27-2. Dostupné z: <http://mv.iir.cz/article/download/315/321>.
- ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Sankce dopadly na české firmy, vývoz do Ruska klesl o pětinu*. E15.cz. [online]. 8.12.2014 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/burzy-a-trhy/makroekonomicka-data/sankce-dopadly-na-ceske-firmy-vyvoz-do-ruska-klesl-o-petinu-1143914>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Index průmyslové produkce*. In: [online]. 2008 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/25229475/metodika_ipp.pdf
- ČT 24. *Ukrajinský prezident přijal demisi vlády, opozice chce i jeho hlavu*. ČT 24. [online]. 28.1.2014 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z:

- <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/260058-ukrajinsky-prezident-prijal-demisi-vlady-opozice-chce-i-jeho-hlavu/>
- ČT24. Porošenko: *Útoky povstalců jsme zastavili*. ČT 24. [online]. 9.3.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/304276-porosenko-utoky-povstalcu-jsme-zastavili/>
- Debalceve padlo, armáda zde pryj přišla až o 3000 mužů*. ČT 24. [online]. 18.2.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/302060-debalceve-padlo-armada-zde-pry-prisla-az-o-3000-muzu/>
- DENKOVÁ, ADÉLA. *Evropských sankcí se zatím Janukovyč a jeho lidé bát nemusí*. EurActiv. [online]. 2014-01-27 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/evropskych-sankci-se-zatim-janukovyč-a-jeho-lide-bat-nemusi-011482>
- Dohoda s opozicí: Janukovyč přijde o pravomoci, do konce roku volby*. ČT 24. [online]. 21.2.2014 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/263696-dohoda-s-opozici-janukovyč-prijde-o-pravomoci-do-konce-roku-volby/>
- DRULÁKOVÁ, RADKA, JAN MARTIN ROLENC, ZUZANA TRÁVNÍČKOVÁ A ŠTĚPÁNKA ZEMANOVÁ. *Sankční politika Evropské unie: typy sankčních opatření a vztah k sankcím Rady bezpečnosti OSN*. 2011, [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: www.vse.cz/polek/download.php?jnl=se&pdf=19.pdf
- DRULÁKOVÁ, RADKA, ZUZANA TRÁVNÍČKOVÁ A ŠTĚPÁNKA ZEMANOVÁ. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí*. Mezinárodní vztahy [online]. 2009, roč. 2009, vol. 1, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, ISSN. Dostupné z: <http://mv.iir.cz/article/download/315/321>.
- DRULÁKOVÁ, RADKA, ZUZANA TRÁVNÍČKOVÁ A ŠTĚPÁNKA ZEMANOVÁ. *Sankční politika EU*. Současná Evropa [online]. 2011, roč. 2011, vol. 1, Praha: Oeconomica, Vysoká škola ekonomická v Praze; ISSN. 1804-1280 Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=se&pdf=19.pdf>
- EUROPEAN COMMISSION. *Dual-use controls*. European Commission. [online]. 19.3.2015 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/import-and-export-rules/export-from-eu/dual-use-controls/>
- EVROPSKÁ KOMISE ČR. *Dopad sankcí proti Rusku není pro českou ekonomiku dramatický, vyplynulo z diskuze v Evropském domě*. European Commission. [online]. 27.10.2014 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/141027_sankce_diskuze_cs.htm
- EVROPSKÁ KOMISE. *European Economic Forecast, Spring 2015* [online]. 2015, Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2015, ISBN: 978-92-79-44744-0. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee2_en.pdf
- EVROPSKÁ UNIE. *Narizení Rady (EU) č. 960/2014 ze dne 8. září 2014, kterým se mění narizení (EU) č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska dest-*

- bilizujícím situaci na Ukrajině.* In: Úřední věstník Evropské unie. 2014, č. 960/2014. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0960&from=CS#ntr4-L_2014271CS.01000301-E0004
- EVROPSKÝ PARLAMENT . *Poslanci po summitu ve Vilniusu: východní partnery je třeba podpořit konkrétněji.* Evropský parlament. [online]. 12.12.2013 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2013/11/24/uk-ukraine-eu-idUKBRE9AN0C920131124>
- HUFBAUER, GARY CLYDE AND COL. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century* [online], Peterson Institute for International Economics, [cit. 26. 3. 2015]. Dostupný na : <http://www.petersoninstitute.org/publications/papers/hufbauer0708ppt.pdf>
- Invaze na Krym? Kyjev zvažuje žalobu na Rusko.* ČT 24. [online]. 10.3.2014 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/265734-invaze-na-krym-kyjev-zvazuje-zalobu-na-rusko/>
- Janukovyč: Nikdy neodejdu, jsem zákonně zvolený prezident.* ČT 24. [online]. 22.2.2014 [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/263895-janukovyč-nikdy-neodejdu-jsem-zakonne-zvoleny-prezident/>
- Jednání v Minsku skončilo bez výsledku, ukrajinská armáda utrpěla těžké ztráty.* ČT 24. [online]. 31.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/300138-jednani-v-minsku-skoncilo-bez-vysledku-ukrajinska-armada-utrpela-tezke-ztraty/>
- Kam dál na Ukrajině? Krym má jasno: Do Ruska.* ČT 24. [online]. 24.2.2014 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/264169-kam-dal-na-ukrajine-krym-ma-jasno-do-ruska/>
- KEJLOVÁ, TAMARA. *Ukrajina utnula přípravu asociací dohody s EU. Tymošenkovou nepustí.* ČT 24. [online]. 21.11.2013 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/251426-ukrajina-utnula-pripravy-asociacni-dohody-s-eu-tymosenkovou-nepusti/>
- Krym: Cesta do vlasti* [film]. Režie: Andreje KONDARŠOV. Rok 2015
- Kyborgové letiště v Doněcku neubránili, povzbuzení rebelové slaví.* ČT 24. [online]. 22.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/299134-kyborgove-letiste-v-donecku-neubranili-povzbuzeni-rebelove-slavi/>
- Kyjev nabízí Krymu širší autonomii, tamní vláda chce referendum.* ČT 24. [online]. 5.3.2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/265198-kyjev-nabizi-krymu-sirsi-autonomii-tamni-vlada-chce-referendum/>
- Kyjev podle Lavrova hrubě porušil mínské dohody. Povstalci hrozí obnovením bojů.* ČT 24. [online]. 18.3.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/305168-kyjev-podle-lavrova-hrube-porusil-minske-dohody-povstalci-hrozi-obnovenim-boju/>

- LACINA, LUBOR, PETR TOMAN. *Je plovoucí kurz měny výhodou v období finanční a ekonomické krize?*. Národohospodářský obzor [online]. 2009, sv. 9, č. 4 [cit. 2015-05-05]. ISSN 1213-2446. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/10586334/Je_plovouci_kurz_meny_vyhodou_v_obdobi_financni_a_ekonomicke_krize.pdf
- MARCUS, JONATHAN. *Ukraine: The military balance of power. BBC News Europe*. [online]. 3.3.2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26421703>
- Mariupol po útoku truchlí, lidé viní Putina*. ČT 24. [online]. 27.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/299700-mariupol-po-utoku-truchli-lide-vini-putina/>
- Milníky ukrajinské krize*. ČT 24. [online]. 19.2.2014 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/263451-prehledne-milniky-ukrajinske-krize/>
- Moskva poslala na Krym stovky vojáků, podle Kyjeva chce vyprovokovat konflikt*. ČT 24. [online]. 28.2.2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/264756-moskva-poslala-na-krym-stovky-vojaku-podle-kyjeva-chce-vyprovokovat-konflikt/>
- Na bojkot své delegace v Radě Evropy odpoví Rusko "kardinálními akcemi"*. ČT 24. [online]. 29.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/299868-na-bojkot-sve-delegace-v-rade-evropy-odpovi-rusko-kardinalnimi-akcemi/>
- Na Ukrajině vznikne prozápadní koalice. S Tymošenkovou i Ljaškem*. ČT 24. [online]. 21.11.2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/293081-na-ukrajine-vznikne-prozapadni-koalice-s-tymosenkovou-i-ljaskem/>
- Navzdory úsilí diplomatů se na východě Ukrajiny bojuje*. ČT 24. [online]. 14.4.2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/307760-navzdory-usili-diplomatu-se-na-vychode-ukrajiny-bojuje/>
- Nový šéf parlamentu: Ukrajina chce jednat s Ruskem i s Unií*. ČT 24. [online]. 23.2.2014 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ukrajinska-krize/263991-novy-sef-parlamentu-ukrajina-chce-jednat-s-ruskem-i-s-unii/>
- OBCHODNĚ-EKONOMICKÝ ÚSEK VELVYSLANECTVÍ ČR V BERLÍNĚ,. *Německá ekonomika - leden 2015* [online]. 13.2.2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1383168/Newsletter_OEU__nemecka_ekonomika_1_2015.pdf
- OBCHODNĚ-EKONOMICKÝ ÚSEK VELVYSLANECTVÍ ČR V BERLÍNĚ,. *Německá ekonomika - říjen 2014* [online]. 4.11.2014 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1272600/Newsletter_OEU__nemecka_ekonomika_10_2014.pdf

- OBCHODNĚ-EKONOMICKÝ ÚSEK VELVYSLANECTVÍ ČR V BERLÍNĚ, *Německá ekonomika – září 2014* [online]. 3.10.2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1242058/Newsletter_nemecka_ekonomika_9_2014.pdf
- ODENDAHL CHRISTIAN, BOND IAN, RANKIN JENNIFER, *Frozen: The politics and economics of sanctions against Russia*. Center for European reform [online]. 15.3.2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2015/frozen_sanctions-10787.pdf
- ONDŘEJ, JAN. *Sankční (donucovací) opatření s použitím síly v mezinárodní politice*. Mezinárodní vztahy [online]. 2006, roč. 2006, vol. 3, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, ISSN. Dostupné z: <http://mv.iir.cz/article/download/315/321>.
- Ostré boje v Donbasu nahradila ostrá slova o stažení zbraní*. ČT 24. [online]. 26.2.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/302917-ostre-boje-v-donbasu-nahradila-ostra-slova-o-stazeni-zbrani/>
- Poločas rozpadu? Krym nevylučuje odtržení od Ukrajiny*. ČT 24. [online]. 20.2.2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/263582-polocas-rozpadu-krym-nevylucuje-odtrzeni-od-ukrajiny/>
- Povstalci stahují z frontové linie těžkou bojovou techniku*. ČT 24. [online]. 11.12.2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/295132-povstalci-stahuji-z-frontove-linie-tezkou-bojovou-techniku/>
- PRENTICE ALESSANDRA. *Crimea is bastion of resistance to Ukraine's new rulers*. Reuters U.S.. [online]. 27.2.2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/02/27/us-ukraine-crisis-crimea-idUSBREA1Q0YW20140227>
- Russian Federation Council ratifies treaty on Crimea's entry to Russia*. TASS.ru. [online]. 21.3.2014 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://tass.ru/en/russia/724749>
- Ruští vojáci poprvé mimo Krym, Kyjev viní Moskvu z invaze*. ČT 24. [online]. 15.3.2014 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/266400-rusti-vojaci-poprve-mimo-krym-kyjev-vini-moskvu-z-invaze/>
- Ruští vojáci poprvé mimo Krym, Kyjev viní Moskvu z invaze*. ČT 24. [online]. 15.3.2014 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/266400-rusti-vojaci-poprve-mimo-krym-kyjev-vini-moskvu-z-invaze/>
- SIMON, ZOLTAN, MARTON EDER. *Hungary's GDP Growth Dips in Third Quarter on Car Output*. Bloomberg. [online]. 14.11.2014 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-11-14/hungary-s-gdp-growth-dips-in-third-quarter-on-car-output>
- SMID, THEO. *Dutch economy ends the year 2014 strongly*. Rabobank. [online]. 3.3.2015 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <https://economics.rabobank.com/publications/2015/march/dutch-economy-ends-the-year-2014-strongly/>

- STRAŠÍKOVÁ LUCIE. *Krym je pro Rusy součástí jejich historie*. ČT 24. [online]. 1.3.2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/264818-krym-je-pro-rusy-soucasti-jejich-historie/>
- Těžké zbraně opět ve hře? Ukrajinské příměří se otřásá v základech*. ČT 24. [online]. 23.3.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/305671-tezke-zbrane-opet-ve-hre-ukrajinske-primeri-se-otrasa-v-zakladech/>
- Tvrdé střety u ukrajinské obce Debalčev, Moskva se ohradila proti sankcím*. ČT 24. [online]. 26.1.2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/299491-tvrde-strety-u-ukrajinske-obce-debalcevo-moskva-se-ohradila-proti-sankcim/>
- U.S. DEPARTMENT OF TREASURY. *Announcement of Expanded Treasury Sanctions within the Russian Financial Services, Energy and Defense or Related Materiel Sectors*. U.S. Department of Treasury. [online]. 12.9.2014 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2629.aspx>
- Události na Ukrajině v červenci 2014*. Euractiv.cz. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/udalosti-na-ukrajine-v-cervenci-2014-000120>
- Události na Ukrajině v červnu 2014*. Euractiv.cz. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/udalosti-na-ukrajine-v-cervnu-2014-000119>
- Události na Ukrajině v dubnu 2014*. Euractiv.cz. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/udalosti-na-ukrajine-v-dubnu-2014-000117>
- Události na Ukrajině v květnu 2014*. Euractiv.cz. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/udalosti-na-ukrajine-v-kvetnu-2014-000118>
- Události na Ukrajině v říjnu 2014*. Euractiv.cz. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/udalosti-na-ukrajine-v-rijnu-2014-000123>
- Události na Ukrajině v srpnu 2014*. Euractiv.cz. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/udalosti-na-ukrajine-v-srpnu-2014-000121>
- Události na Ukrajině v září 2014*. Euractiv.cz. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/udalosti-na-ukrajine-v-zari-2014-000122>
- Ukrajina má do léta jistý ruský plyn*. ČT 24. [online]. 2.4.2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/306683-ukrajina-ma-do-leta-jisty-rusky-plyn/>
- Ukrajina ruší neutralitu, deklaruje zájem o vstup do NATO*. ČT 24. [online]. 23.12.2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/296300-ukrajina-rusi-neutralitu-deklaruje-zajem-o-vstup-do-nato/?mobileRedirect=off>

Ultimátum ukrajinským jednotkám Moskva popřela. ČT 24. [online]. 3.3.2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/265010-ultimatum-ukrajinskym-jednotkam-moskva-poprela/>

Útoky separatistů výrazně zeslábly. ČT 24. [online]. 8.3.2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/304108-kyjev-pripousti-ze-utoky-separatistu-vyrazne-zeslably/>

Volby na východě Ukrajiny vyhráli dosavadní lídři separatistů. ČT 24. [online]. 3.11.2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/291183-volby-na-vychode-ukrajiny-vyhrali-dosavadni-lidri-separatistu/>

Z Kyjeva nedostanete ani hřivnu, vzkázal Jaceňuk k východu. ČT 24. [online]. 5.11.2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/291405-z-kyjeva-nedostanete-ani-hrivnu-vzkazal-jacenuk-k-vychodu/>

9 Seznam tabulek

Tab. 1	Souhrnné informace o proměnných v modelu OLS	16
Tab. 2	Účinnost jednotlivých druhů ekonomických sankcí	32
Tab. 3	Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Německo	41
Tab. 4	Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Polsko	42
Tab. 5	Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Slovensko	44
Tab. 6	Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Nizozemsko	45
Tab. 7	Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Maďarsko	46
Tab. 8	Hodnoty OLS modelu a strukturálních zlomů pro Českou republiku	47
Tab. 9	Změna HDP Německu	49
Tab. 10	Změna HDP Nizozemska	50
Tab. 11	Změna HDP Polska	51
Tab. 12	Změna HDP Slovenska	51
Tab. 13	Změna HDP Maďarsko	52
Tab. 14	Změna HDP České republiky	53

10 Seznam zkratk

EU	Evropská unie
OLS	Ordinary least squares Metoda nejmenších čtverců
IPP	Index průmyslové produkce
CPI	Consumer price index Index spotřebitelských cen
RF	Ruská federace
ASSR	Autonomní socialistická sovětská republika
WTO	World trade organization Světová obchodní organizace

